

# MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

# MODERNÍ DIVADLO

LEDEN—ÚNOR 2024  
3. ČÍSLO



UKRAJINSKÉ  
STOPY

ALDOUS HUXLEY:  
KRÁSNÝ NOVÝ SVĚT

JIŘÍ TRNKA

NA VÝCHODNÍ FRONTĚ  
BEZ PRASÁTKA

VERONIKA

# POZNIAK

P F A B

C K O M E D I

E R O K O K O

FILIP NOVÁK

autor je člen Univerzit za klima  
a iniciativy Udržitelná DAMUKULISY  
DĚJ

Představme si, že jsme postavy v divadelní inscenaci, které se neustále cítí provinile kvůli přicházející katastrofě. Od metaforické postavy Odpovědnosti dostáváme facku při každém použití jednorázového kelímku, za každý nevytříděný odpad, za každou jízdu autem. Hrajeme podle scénáře, v němž ti slabší, pomalejší a chudší musí ustoupit ze světél reflektorů těm silnějším, rychlejším a bohatším. A zatímco se takto snažíme přežít, kolem nás se objevují nazeleno natřené kulisy s nálepkou „udržitelné“, které nám mají zatajit, že v druhém plánu scény už dávno

STRHNĚME  
A PŘEPIŠME

hoří. V nejlepších lóžích sedí fosilní oligarchové a politici, kteří to režírují, a celým výjevem se náramně baví. V jejich inscenaci totiž hrajeme všichni.

Ale co když uděláme to, co nám našeptává nápopověď (vědci a vědkyně), podíváme se na konec textu a zjistíme, že se právě hraje tragédie? A pak představení přerušíme a společně zakřičíme dost?

My, účastníci *Vysokoškolské stávky za klima* jsme společně vyfabulovali jiný scénář, jiný žánr, jiný konec a především jiný svět. Je to svět, ve kterém ti, kdo jej řídí, nesou svou část odpovědnosti za budoucnost (*požadujeme schválení klimatického zákona, který umožní právní vymahatelnost klimatických závazků vlády a zajistí kontinuitu české klimatické politiky*). Je to také svět, ve kterém dostávají hlas ti, které není slyšet a kterých se problémy kolem nich týkají stejně jako těch, kdo rozhodují (*chceme začít používat nástroje participativní demokracie ve formě občanských shromáždění. Ty dávají všem skupinám ve společnosti rovný hlas a možnost podílet se na politických rozhodnutích*). A konečně si představujeme svět, ve kterém se nebudeme hnát za vidinou nekonečného ekonomického růstu a většího zisku, ale ve kterém si dovolíme zastavit se, pečovat o sebe a druhé s vědomím, že naše zdroje nejsou nekonečné (*chceme začít*

*řídít ekonomiku i společnost podle jiného indikátoru, než je růst HDP. Jde o zastaralý ukazatel, který nebere v potaz planetární limity, naplňování základních lidských potřeb ani distribuci bohatství ve společnosti*). Když si dovolíme zůstat stát na místě a nehrát podle připraveného scénáře, budou se na nás ostatní protagonisté dívat s nechápavým výrazem, proč kazíme tak krásnou show, do které jsme všichni vložili tolik úsilí. Když začneme říkat jiná slova, než nám předepsali, mohou nás také z jeviště vystrkat. Když nás ale bude víc, budeme moci určovat, jakým směrem bude příběh směřovat. Začneme přepisovat děj, strhneme kulisy, začneme se se všemi pracovníky divadla bavit o tom, co skutečně chceme a potřebujeme. A oligarchové v lóžích at' se klidně upískají, nikdo už pro jejich potěšení hrát nebude.

Nemáme jasný nový scénář, který vám dáme do ruky a podle kterého začneme hrát, nebudeme slibovat, že bude hned vše v pořádku. Máme ale jasnou dramaturgii, která říká, že abychom se mohli jako společnost posunout směrem k udržitelnější, demokratičtější a spravedlivější budoucnosti, musíme se o ni zasadit společně. Zastavit se, podívat se kolem sebe, na chvíli přežít nechápavé pohledy ostatních a začít se organizovat v kolektivech, které usilují o změnu. Pojd'me vyslat impulzy. Ostatní se připojí.

MODERNÍ DIVADLO Časopis Městských divadel pražských.  
Šéfredaktorka Lenka Dombrovská (lenka.dombrovska@m-d-p.cz). Korektury Jana Křížová.  
Grafika Roman Černohous. Ředitel MDP Daniel Příbyl, umělecký šéf Michal Dočekal.  
Zřizovatel Magistrát hlavního města Prahy. Registrováno MK ČR pod číslem E 16755.  
Zdarma k dostání v divadlech ABC, Komédie a Rokoko, elektronická verze na [www.mestskadivadlaprazska.cz](http://www.mestskadivadlaprazska.cz).  
ISSN 2571-1423. Náklad 20 000 výtisků. Tisk: Czech Print Center. Dvouměsíčník.  
Číslo 3, ročník 18. Datum uzávěrky 18. 12. 2023. Vychází 5. 1. 2024.  
Na titulní fotografii je Veronika Pozniak. Foto Patrik Borecký.  
Příští číslo vyjde 1. 3. 2024.

PARTNEŘI

bnt attorneys  
in CEEEuroAgentur  
hotel  
ROKOKO

ZŘIZOVATEL

PRA  
HA  
PRA  
GA  
PRA  
G

# POZNÁVAT

# HUDEBNÍ NÁSTROJ

VERONIKA  
POZNIAK:

# JE STEJNÉ JAKO POZNÁVAT ČLOVĚKA

→ Do Prahy jste přišla o pár měsíců dřív, než byla napadena Ukrajina ruskou armádou. Kdy a proč jste se rozhodla pro Českou republiku? Vystudovala jsem ve Lvově herectví a rozhodla jsem se pokračovat v doktorském studiu někde jinde, nejlépe v zahraničí. Prahu jsem navštívila již v roce 2018, kdy jsme zde hráli v rámci studentského festivalu Zlomvaz na pražské DAMU. Ta škola se mi hodně zalíbila, ale netušila jsem, že na ní opravdu budu za tři roky studovat, tehdy to byl jen nějaký nedosažitelný sen. V roce 2020 jsem už opravdu silně pocítovala, že musím někam odjet a pokračovat v sebe-rozvoji jako herečka. Začala jsem se učit česky a pak jsem se přihlásila na katedru autorské tvorby a pedagogiky na DAMU, protože mě zajímá pedagogika, divadelní antropologie a psychosomatika v herectví.

Vzali mě napoprvé, i když ne na doktorát, ale do magisterského programu. Když začala válka, tak jsem byla v prvním ročníku.

**Jaké máte nyní profesní plány?**

Právě píšu diplomovou práci a chystám se na státnice. Dále studovat nyní nechci, potřebuji hrát a zpívat, učit. Teď tedy aktivně hledám práci, způsob, jak se více zapojit do českého divadelního života.

**Znám vás jako skvělou hudebnici. Dostala jste vůbec v České republice možnost uplatnit se jako herečka?**

Ano, stává se mi to často, že lidé překvapeně reagují: „...tak ty jsi herečka, ne zpěvačka.“ Začalo to právě invazí na Ukrajinu, jako jedinou možnost, jak se veřejně projevit, jsem viděla zpěv ukrajinských písní. Od malička zpívám a hraju na hudební nástroje. Hudba je moje součást. Je to pro mě nejpřirozenější projev, Ukrajinci totiž mají hudbu v krvi. A vlastně ani neumím oddělit herectví od hudby. Tady mi už pár lidí řeklo, že na herectví mám v České republice zapomenout, protože neumím perfektně jazyk a mám ukrajinský přízvuk. To je tedy můj český osud – lidé se na mě obracují jako na hudebnici. Navíc holka s akordeonem je pro mnoho lidí přitažlivá. A své hudební kariéře samozřejmě nebudu bránit. V *Café 1933* jsem vlastně dostala první hereckou příležitost, navíc jsem také tvůrkyní hudební části inscenace.

**Jak vznikal hudební plán pro tuto inscenaci?**

Vybrala jsem písně plaček a pak různé dobové ukrajinské písně, které se hodí k tak závažným tématům, jako je holodomor. Existuje například jedna lidovka, která snad má i sílu představení odlehčit. Její melodie je podobná i u vás známé častušce a zpívá se tam, že Stalin přijel na svini... A pod každým monologem jsou ještě zvuky a ruchy, které mají navodit atmosféru místa. V inscenaci hrají na akordeon a ještě tam máme dvě houslistky, které vedu, tedy tak trochu zastávám i roli dirigentky.

**Poprvé jsme se potkaly v březnu 2022 právě tady – ve foyer divadla Komédie –, kde jsem pořádala první benefici pro Ukrajinu a vy jste vystoupila právě s ukrajinskými lidovkami. Pak jsme se setkaly o rok později na festivalu Nová komedie,**

**v jehož rámci jste se svým partnerem zahrála a zpívala také české písně. Proč je propojujete a co mají společného?**

Na začátku okupace jsem hodně cestovala po celé České republice a vystupovala na podporu Ukrajiny. V té době se pořádalo dost benefičních akcí a měla jsem z takové podpory opravdu radost. Příjemné bylo, jak za mnou po koncertech přicházeli lidé a povídali si se mnou, někdy mi říkali, že písničky, které jsem hrála, jim připomínají ty, které jim zpívala babička. Když jsem nastoupila na DAMU, tak jsem znala a občas hrála a zpívala především moravské lidovky, protože mají blízko ke slovenským a zakarpatským. Později mě ale začaly zajímat písně z různých oblastí. Jeden můj kamarád mi jednou přinesl obrovský zpěvník s českými písněmi a začala jsem je hrát. Ale přece jen cítím větší spříznění s moravskými lidovkami.

Hudba je pro mě způsob komunikace, která nese velké porozumění. Když zazpívám píseň o vojáčkovi z Hodonína, tak jí Ukrajinci rozumí, protože ji máme téměř stejnou.

**Chcete se vrátit na Ukrajinu?**

Když vidím, jak pokračuje válka, pochybuji o tom čím dál víc. Můj návrat určitě neproběhne v dohledné době. V září jsem byla na Ukrajině, jela jsem za rodinou a už jsem se tam necítila jako doma. Takové pocity zažívám mnohem více, když jsem v Praze. Navíc začínám dost pochybovat o svém trvalém návratu, stále bych se bála o své děti, které v budoucnu plánuju mít. Nevymazala bych z mysli, že krvavý soused bude chtít naši zemi stůj co stůj. Nyní asi spíš vidím svou budoucnost v České republice. Chci lidi nadále seznamovat s ukrajinskou kulturou, pomáhat uprchlíkům – teď třeba pro ně pořádám kurzy herectví.

**Která místa v Praze jsou vaše oblíbená?**

Střelecký ostrov a procházky po Malé Straně, židovská čtvrť, Josefov. Rozhodně musím zmínit park Stromovka, bydlela jsem nějakou dobu blízko něj a chodila jsem tam běhat. S tímto místem se cítím propojená. Připomíná mi domov, Kyjev.

**Jaké jsou vlastně vaše kořeny, z jaké rodiny pocházíte?**

Mí rodiče jsou právníci, ale od mládí zpívají, tančí, mamčin sen byl stát se herečkou. Často jsme s rodiči chodili do divadel,



FOTO: PATRIK BORECKÝ

**VERONIKA POZNIAK**  
(\*1996)

Herečka, zpěvačka a hudebnice. Narodila se v Kyjevě a je absolventkou herectví na Národní univerzitě ve Lvově. Působila tři roky ve Lvovském Akademickém divadle Lese Kurbase. Během let 2015–2019 byla členkou etnokapely Yagody, která několikrát vystupovala na podporu ukrajinské armády. Od října 2021 studuje na katedře autorské tvorby a pedagogiky Divadelní akademie múzických umění v Praze (DAMU). V Komedii se představila jako zpěvačka a akordeonistka v rámci benefiční akce na podporu Ukrajiny v březnu 2022 a společně s kytaristou Artemem Pozdniakovem zahrála o rok později na festivalu mladých tvůrců Nová komedie. V současné době účinkuje v inscenaci *Café 1933*, která je uváděna v pasáži domu U Nováků.



FOTO: KAMIL KOŠUN



FOTO: VITALIJ MARIŠ

na výstavě, do muzeí, kupovali a četli jsme knihy. Vyrostla jsem ve velmi kulturním prostředí. A má teta je divadelní kritička.

#### Rodiče zůstali na Ukrajině, jak se s tím vyrovnáváte?

Mí rodiče a mladší bratr žijí v Kyjevě. Maminka s bratrem nejprve z Ukrajiny odjeli, ale později se vrátili, maminka totiž pracuje na univerzitě a musela nastoupit zpět do práce. Já jsem v prvních týdnech dost vystupovala na benefičních akcích v Česku, ale pořád jsem měla poblíž telefon a bála se každé SMS, neustále jsem sledovala zprávy. Musela jsem se rozhodnout, že budu žít a jednat, ne sedět v koutě a plakat, i když to je taky někdy důležité, a tyto beznadějně okamžiky jsem samozřejmě zažívala. Už jsme si ale všichni na nebezpečí zvykli, i když to neznamená, že na Ukrajině každý den nelétají rakety a nezní

sirény. A ve mně pořád dřímá nějaký neklid, kdyby se situace stala kritickou, rozhodně bych se je snažila dostat pryč z Ukrajiny.

#### Jak nyní vypadá divadelní provoz na Ukrajině?

Představení začínají dřív, třeba už v pět či šest hodin, může se hrát jen v budovách, kde jsou podzemní kryty. Když zazní siréna, všichni musí do nich. Lidé se snaží žít, i když je válka. Byla jsem třeba svědkem situace, kdy na Lvovském náměstí v jeden okamžik probíhal pohřeb našich vojáků a vedle si na hřišti hrály děti. To je absurdita života.

#### Na které své divadelní role nejraději vzpomínáte?

Hrála jsem v inscenaci *Vděčný Erodij*, která vznikla podle bajky ukrajinského filosofa a básníka Hryhorije Skovorody. Jsou tam

← V inscenaci o ukrajinském holodomoru *Café 1933* (režie Anna Turlo, premiéra roku 2023 v pasáži domu U Nováků, Městská divadla pražská)

↳ Veronika Pozniak jako zpěvačka a akordeonistka

postavy Opičky a Čápa a já jsem hrála zvědavou Opičku, která pořád pochybuje o tom, co je pravda a co lež. Musela jsem se pro tuto úlohu naučit pohyby tradičního indického tanečního umění kathakali. A tehdy jsem se poprvé setkala s divadelní antropologií, Odin Teatretem a Eugeniem Barbou, začala jsem se o to hodně zajímat a hledat, co bych se o tom mohla všechno dozvědět. A i to byl důvod, proč jsem chtěla na katedru autorské tvorby a pedagogiky DAMU, abych se setkala s Janou Pilátovou, která se tímto zabývá celý život a spolupracovala například s Grotowským. Ráda bych v tomto bádání pokračovala.

Během studia na DAMU jsme zase zkoušeli Stroupežnického *Naše furianty* a já jsem tam hrála mužskou roli, Bláhu. A bylo to super. Za ten semestr jsem poznala českou kulturu a českou povahu s oním furiantstvím.

#### Zkuste charakterizovat českou povahu třemi slovy.

Humor, pohodička a pivečko.

#### Jakou hudbu máte ráda?

Jsem vášnivý posluchač hudby. Je to koníček, ale zároveň to cítím jako svou profesní povinnost. A mám ráda hodně žánrů. Základem je samozřejmě vážná hudba, k ní se vracím, když nevím, jak dál, je to hudební vesmír, kde platí všechny zákonitosti, je to v dobrém slova smyslu matematika. Na druhém místě je jazz. A pak samozřejmě lidové písničky ze všech koutů světa, ty jsou mou inspirací, z těch čerpám. A tím myslím lidovky opravdu odevšad, třeba i africké. Zajímá mě tvorba australské kapely Dead Can Dance, prozkoumávám svět Meredith Monk, často se jimi nechávám inspirovat. Mám strašně ráda rock, třeba kapely Pink Floyd a Led Zeppelin. A pak bych mohla jmenovat spoustu dalších žánrů, kapel a zpěváků. Možná by bylo jednodušší říct, které ráda nemám.

#### To je skvělá nabídka. Řekněte...

Bojím se, že si nějaké lidi zneprátelím. Ale co. Nemám ráda rap. Ale! Během zkoušení *Café 1933* jsme si v zákulisí rapovali některé písně plaček, protože jsou rytmické. Podobně to mám s hip hopem, když je potřeba odlehčit, udělat si legraci, tak se tyto žánry dají použít.

→ Ztvárnila také úlohu Opice v inscenaci *Vděčný Erodij* podle bajky ukrajinského filosofa a básníka Hryhorije Skovorody (režie Volodymyr Kučyňský, premiéra v roce 2020 v Akademickém divadle Lese Kurbase, Lvov, Ukrajina)

↳ Veronika Pozniak s životním i uměleckým partnerem, kytaristou Artemem Pozdniakovem na festivalu mladých tvůrců Nová komedie 2023

#### Vystupovala jste například s Přemyslem Rutem. Jaké české hudebníky, zpěváky, skladatele znáte a obdivujete?

Mám ráda Přemysla Ruta! Seznámil mě s českou hudbou. Moc se mi líbí Eva Olmerová, a když jsem byla malá, tak jsem byla zamilovaná do Karla Gotta. Mou oblíbenou pohádkou byly *Tři oříšky pro Popelku* a písničkou *Kdepak ty, ptáčku, hnízdo máš?*. Přemysl mě seznámil také s tvorbou Jiřího Bulise, kterého jsem si naprosto zamilovala. Jeho melancholie se hodně dotýká mé ukrajinské duše.

#### Máte na repertoáru nějakou jeho píseň?

Na DAMU jsme dělali pořad s Bulisovými písněmi a já jsem zpívala dvě – *Hodinku na Štědrý den* a žalm *Poblédni na mne*. A nejradši mám *Slunce na peřinách*, ale ta je spíš pro muže.

#### Nejčastěji u nás vystupujete s akordeonem, ale hraje také na klavír.

#### Na jaké další nástroje umíte hrát?

Můj hlavní nástroj je klavír, na ten hraju už od dětství, s akordeonem jsem se potkala až během studia herectví. Viděla jsem ho pořádně teprve na vysoké a zalíbil se mi, tak jsem se rozhodla, že se na něj naučím hrát. Je to asi spíš mužský nástroj a já se cítím hodně žensky, je to pro mě vzrušující propojení. Hudební nástroje chápu jako partnery.

#### A jaký další hudební nástroj máte vyhlédnutý?

Bubny. Trochu jsem na ně hrála a chci se to naučit více. Mám také malé zkušenosti s djembem, indickými bubny, brazilským berimbau, hrála jsem taky na didgeridoo, mandolínu a kytaru samozřejmě.

Ale kdyby mi někdo řekl, že se mám naučit hrát na flétnu, protože to je potřeba do nějakého projektu, tak to udělám. Je to pro mě krásná činnost. Poznávat hudební nástroj je stejně jako poznávat člověka.

LENKA DOMBROVSKÁ

autorka je šéfredaktorka Moderního divadla



FOTO: OLESIA PRAVDVETS



FOTO: KAMIL KOŠUN

# HUXLEY



BYLI DVA. OBA NAPSALI VÝRAZNÝ ANTIUTOPICKÝ NEBOLI DYSTOPICKÝ ROMÁN, KTERÝ SE ZAŘADIL DO KÁNONU ZÁPADNÍ LITERATURY. „PROROCŤVÍ“ OBOU TĚCHTO MUŽŮ, NAPSANÁ V ROZMEZÍCH NĚJAKÝCH DVACETI LET, SE SVÝM ZPŮSOBEM NAPLNILA, BYŤ KAŽDÉ JINAK. OBA BYLI NAPROSTO ODLIŠNÍ NATURELEM I VZDĚLÁNÍM: JEDEN BYL PŘESVĚDČENÝ ELITÁŘ POCHÁZEJÍCÍ Z NEJVYŠŠÍCH VRSTEV BRITSKÉ SPOLEČNOSTI, DRUHÝ PŘESVĚDČENÝ DEMOKRAT A SOCIALISTA STARÉHO BRITSKÉHO STŘIHU. TI DVA SPISOVATELÉ JSOU SAMOZŘEJMĚ ALDOUS HUXLEY (1894–1963) A GEORGE ORWELL (1903–1950).

Osud těch dvou knih byl též rozdílný. Za přesnější se dlouho považoval Orwellův román *1984*. Již předtím na základě poznatků o Sovětském svazu dokonale načrtl povahu komunistického režimu ve *Zvířecím statku* (v originále *Animal Farm*), v knize *1984* zase dokonale zužitkoval to, co věděl o totalitních režimech: poraženém nacistickém a přežívajícím stalinském. Tyto postřehy dovedl do děsivé vize absolutního dohledu a donucování, kdy totalitní stát plně ovládá úplně vše a vytváří i svůj vlastní jazyk. Čtenáři komunistického bloku nemohli román číst jinak než jako popis žité skutečnosti.

Huxleyho *Konec civilizace* (v originále *Brave New World*) je jiný. Asi stojí za to připomenout, že kniha v českém překladu vyšla hned rok po anglickém vydání, poté v roce 1970. První vydání se tedy na pulty českých knihkupectví dostalo ve stejném roce, kdy se moci v Německu chopil Hitler, druhé přišlo s nástupem normalizace. Neblahá předtucha věcí budoucích patrně inspirovala i překlad titulu: apokalyptický „konec civilizace“ místo shakespearovského, jakkoli ironicky míněného, „krásného nového světa“. Překlad titulu není nevinná volba, naznačuje totiž interpretaci díla.

# ALDOUS VIDĚL POZORUHODNĚ

## KRITIKA EVROPSKÉ CIVILIZACE

*Konec civilizace* má mezi dystopiemi počátku 20. století zvláštní postavení. Pokud bychom totiž knihu četli doslovně a naivně, je vlastně dokonalou utopií: vždyt o co jiného utopie usilují než o dokonalé štěstí a vytěsnění veškeré bolesti, neštěstí a smrti z lidského života. Zde se nabízí prostor pro malou vsuvku: psaní utopií bylo v anglicky psané literatuře na přelomu 19. a 20. století neobyčejně rozšířené. Oxfordský emeritní profesor John Carey, jenž vydal čítanku takových textů, si povšiml, že zatímco utopie 19. století se povětšinou nesou v radostném, optimistickém duchu, ty z 20. století jsou velmi pochmurné. Socialista Bellamy píše o Bostonu 21. století, kde není třídní společnost, lidé platí kartami, kam proudí peníze z přebytků národního hospodářství, v pětadvaceti odcházejí na penzi a užívají vřdobytků „civilizace“.

Oproti tomu H. G. Wells se ve svých futuristických vizích věnuje dvěma spjitým problémům: přelidnění a ubývání přírodních zdrojů. Jeho řešení je velmi vzdáleno optimistickým vizím socialistů. Pokud mají být tyto problémy vyřešeny, říká Wells, mimochodem zák Huxleyho dědečka T. H. Huxleyho, je zapotřebí kontroly: přelidnění se zabrání jediné kontrolou porodnosti a likvidací slabých. Wells si uvědomuje, že společnost se vyvíjí příliš živelně a chce tomuto bujení dát nějaký řád. Lidé „podřadných“ ras, podle Wellse „lidé z hlubin“, musí udělat místo těm civilizovaným. Zdroje ubývají a je potřeba uspokojit především elitu. Ti podřadní musejí být omezoováni tak, aby se společných zdrojů nebrali víc, než je nezbytně nutné pro jejich přežití: musejí totiž zároveň zajišťovat servis pro elity. Dodejme, že tento strach z mas (a masové kultury) je vlastní řadě intelektuálů té doby. Irský básník Yeats se připravoval na válku mezi intelektuály a masami, přičemž jedinou šanci intelektuálů podle něj bylo, že budou technologicky lépe připravení. Aldous Huxley byl nedílnou součástí tohoto proudu.

Dlužno dodat, že toto myšlení a nedůvěra k demokracii, tolik rozšířená u mezi-válečných modernistů, vycházely z vleklé krize dvacátých a třicátých let v západní Evropě. Ve stejném roce, kdy Huxley začal knihu psát, opouští Británie zlatý standard. Ve svých veřejných vystoupeních Huxley nešetřil kritikou evropské civilizace. Je podle něj dekadentní, odsouzená k zániku. Velkou naději nevidí ale ani v Americe, kam odjíždí na návštěvu. Populární kultura (zejména film a moderní hudba) se mu hnusí, zároveň silná, bezpředsudečná americká kultura pro něj má jistou přitažlivost.

## ROZLOŽENÁ A NEREFORMOVATELNÁ SPOLEČNOST

To vše se odrazilo v *Konci civilizace*. Pokud ho budeme číst jako dystopii – a přiznejme, že je jen málo důvodů číst jej jinak –, je to temná vize světa, v němž místo pro někdejší evropskou kulturu je pouze v nějaké rezervaci. Společnost vnímá jako hluboce rozloženou a nereformovatelnou, přiklání se k myšlence „eugeniky“ – jeho bratr Julian, generální tajemník OSN, ještě v roce 1945 říká: „*I když je zcela jisté, že radikální eugenická politika bude po mnoho let politicky i psychologicky nemožná, přesto je zapotřebí, aby UNESCO dohlédlo na to, že problém eugeniky bude prozkoumán s největší pečlivostí a že veřejnost bude informována o tom, co je v sázce, takže to, co je dnes nemyslitelné, se časem ukáže přinejmenším jako myslitelné.*“ Huxley nevěří parlamentu, mluví o něm jako o „zvanírně“ (*talkshop*), uvažuje o tom, jak vystavět přísně hierarchický stát, nastolit vládu elity a děsit se zkušeností z předchozího století: pokud by se darwinovská teorie přežití uplatnila na společnost, tak výsledek bude – z jeho pohledu – děsivý: nejvíce naroste právě počet těch nevzdělaných a nekulturních. Je třeba zdůraznit, že po zkušenostech druhé světové války a zejména s nacismem tyto myšlenky opustil nebo redukoval: důkazem budiž kniha *Konec civilizace znovu navštívený*.

# DALEKO

## ALDOUS HUXLEY: KRÁSNÝ NOVÝ SVĚT

REŽIE  
DRAMATIZACE  
DRAMATURGIE  
SCÉNA  
KOSTÝMY  
HUDBA  
POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE  
LIGHT DESIGN

HRAJÍ

PREMIÉRA

JAŠA KOCELI  
JAŠA KOCELI, BARBORA HANČILOVÁ  
BARBORA HANČILOVÁ  
DARJAN MIHAJLOVIĆ CERAR  
TEREZA KOPECKÁ  
MIHA PETRIC  
TAJDA PODOBNIK  
DAVID A. FRANCKY

TOMÁŠ HAVLÍNEK,  
RENÁTA MATĚJÍČKOVÁ,  
TOMÁŠ KRUTINA, RADKA FIDLEROVÁ,  
MARTINA JINDROVÁ, TOMÁŠ WEISSER,  
TEREZA HOF, VIKTOR DVOŘÁK

23. 3. V DIVADLE KOMEDIE



Návrhy kostýmů Terezy Kopecké pro inscenaci *Krásný nový svět*, která bude ve světové premiéře uvedena v divadle Komédie

V poslední zmíněné knize zdůrazňuje právě dystopické čtení. Přesto si myslím, že největší síla jeho klasického díla spočívá v jeho nejednoznačnosti. Kniha *1984* je přímočará dystopie, plná násilí a kontroly; *Konec civilizace* zdůrazňuje rozkoš a pohodlí. Přichází s imperativem štěstí. Okleštění lidské svobody je podstatně rafinovanější, plíživé a méně nápadné než brutální síla orwellovské totality.

## UTOPIE A DYSTOPIE

Utopie a dystopie běžně rozdělujeme dle měřítek dostupnosti: jídla, zboží, vzdělání, participace na věcech veřejných. Utopie je místem hojnosti, dystopie místem nedostatku. *Konec civilizace* tento protiklad ruší. Existuje hojnost všeho, jakákoli nedostatečnost se z lidského života úplně vytratila, takže ji nejsme schopni ani vnímat. Biologické plánování a výchova zajišťují, že nemůže existovat žádné utrpení, ba dokonce ani nepohodlí. Pokud je štěstí nejpřirozenějším stavem lidstva, jak se domníval John Locke, pak je *Konec civilizace* vskutku radikální utopickou vizí, v níž se však – právě proto, že je myšlenka utopie radikálně domyšlena až do konce – utopie mění v satiru a přechází v dystopii. Kant v *Základech k metafyzice mravů* říká, že nelze myslet cíl, aniž by byly myšleny prostředky. A Huxley si toto na rozdíl od svých optimistických předchůdců uvědomuje.

Jako pokračování myšlenek načrtnutých v *Konci civilizace* lze číst i jeho pozdější román *Opičák a podstata*. Odehrává se v Kalifornii daleké budoucnosti, kde panuje zvláštní náboženská totalita zasvěcená kultu Baala. Na místo připlová loď výzkumníků z Nového Zélandu, který jako jediný zůstal nezasazen jadernou katastrofou, jež zdevastovala život na zemi. Jeden z nich, botanik jménem Poole, je zatčen domorodci, a má tak šanci poznat jejich život zblízka. S jistým zjednodušením lze říct, že dystopické prvky z *Brave New World* jsou zde ještě posíleny: předně je opět rozbita

rodina a partnerský život, sex mimo období páření je zakázaný, promiskuita, kdy se ženy zmocňuje ten silnější, je nikoli tolerována, ale přímo podporována. Děti po narození procházejí přísnou selekcí a ty, které jsou shledány nedostatečnými, jsou před oltářem rituálně zabity a pohozeny stranou. Uprostřed této hrůzy a nedostatku (předměty denní potřeby si obyvatelé této země obstarávají vyhrabáváním starých hrobů) vyvstává však jeden aspekt: naprostá morální degradace, kterou většina společnosti – dá-li se této mase lidí ovládaných satanistickým kněžstvem říkat společnost – bere jako cosi daného a ani se nepokouší o nějakou změnu. Jedinou výjimkou je právě zajatý výzkumník Poole a jedna z místních žen, do které se biolog zamiluje a ona jeho cit opětuje. Vzniká mezi nimi pouto, které jim umožňuje najít sílu a pokusit se o útek.

Tím vlastně Huxley ukazuje cestu dalším postapokalyptickým vizím, jakými byly v nedávné době například *Cesta Cormaca McCarthyho* nebo – možná ještě zajímavější – *Lazaret (The Pesthouse)* Jima Crace. Všechny tyto knihy ukazují význam lidské svobody a morálky, zároveň však jejich křehkost a podmíněnost. To, co pokládáme za samozřejmé, se může zhroutit velice rychle... ovšem stejně tak se může vytratit nenápadně postupným oklešťováním svobody, jak to ukazuje *Konec civilizace*. Dílo Aldouse Huxleyho tak zůstává v různých polohách varovným, dodnes aktuálním mementem.

LADISLAV NAGY  
autor je překladatel, publicista  
a vysokoškolský pedagog

## KDYŽ MÚZY MLČÍ PRO ŽIVOT



**OKŘÍDLENÉ RČENÍ PRAVÍ: „VE VÁLCE MLČÍ MÚZY.“ KDO TO VYSLOVIL POPRVÉ, JE TĚŽKO ŘÍCI, CITÁT ALE URČITĚ NEPOCHÁZÍ OD CICERA, JAK SE TRADUJE. TEN TOTIŽ VE SVÉ APOLOGII TITA ANNIA MILONA PROHLÁŠIL: „VE VÁLCE MLČÍ ZÁKONY.“ NEBYL TO POVZDECH NAD NEMRAVNOSTÍ NÁSILÍ. NAOPAK. CICERO OBHAJOVAL SVÉHO PŘÍTELE A VRAHA MILONA ARGUMENTEM, ŽE SPRAVEDLNOST JE TŘEBA VZÍT DO VLASTNÍCH RUKOU – TO JE PŘIROZENÉ PRÁVO ČLOVĚKA.**

Rčení o tom, že ve válečném řevu není místo pro kulturu, je mnohem mladší a odpovídá spíše způsobu uvažování moderních lidí. Za první světové války je použil generální ředitel pruských muzeí Wilhelm von Bode – nikoli jakožto prohlášení pacifismu, ale ve smyslu, že národ je ve válce a lidé v kultuře se musí uskromnit. Byl to hlas konformity se státními zájmy. Je to také důkaz víry v existenci nadosobní povinnosti. Přesahuje jak zákony, tak i umělecký zájem – zvláště tehdy, jde-li o život. Jakou povinnost tedy má umělec ve válce? Mlčet a podporovat svoji zemi? Bít se za spravedlnost?

### STÁTNÍ MONOPOL NA NÁSILÍ

Válka je organizované násilí mezi různými skupinami lidí. V moderní době jde především o boj států, které prosazují své cíle – a ty skutečně mohou být rozmanité. Může jít o území, ideologii, náboženství, hospodářství, může jít prakticky o cokoli jiného. Žijeme v epoše, v níž má na násilí monopol státní moc, jak psal sociolog Max Weber. Smysluplnou odpověď na otázku, co má činit umělec v čase války, lze tedy dát pouze tehdy, pokud se zamyslíme nad jeho vztahem ke státu.

Německý anarchista, kulturní kritik a divadelní dramaturg Gustav Landauer prohlásil: „*Stát je podivuhodný předehra.*“ Tvářil se jako starobylý vynález, ve skutečnosti je ale mnohem mladší, než myslíme. Národní organizace se objevuje až v novověku. A jako každé blouznění člověka pohltní a učiní z vlastních cílů vášně, která spojuje jedinice společným zájmem.

Landauer připomíná, že národní stát vznikl při rozpadu středověkých společenství feudálních, městských, církevních, bratrstev a cechů. Přejal role, které do té doby zajišťovalo množství komunit, a aby získal legitimitu, spojil svoji existenci s ideou lidu odpovídající určitému, prostorově vymezenému, jazykovému společenství. Tato konsolidace rozmanitosti byla nutně násilná, autoritativní a vylučující (vzpomeňme jen na vyhánění nepohodlných etnik, koloniální „polidšťování“ domorodců apod.). Proto moderní stát musí proniknout všude, aby organizoval a kontroloval i náš každodenní život (tajná policie vznikla až ve službách moderního státu).

Nenechme se mýlit tím, že běžní občané žijí se státem v zásadě v míru. Jak upozornuje antropolog David Graeber, o monopolu státního násilí se lze přesvědčit snadno tehdy, když překročíme zákonný rámec, dostaneme se do finančních problémů a na dveře zaklepe exekutor, anebo když mobilizuje do války. Proč by tedy měl umělec cítit jakoukoli povinnost ke státu, k entitě, která se jeví jako naprostý protiklad lidské svobody, kultury a duchovnosti, ve své organizovanosti, pragmatičnosti, a nakonec i násilnosti?

### V NÁRODNÍM ZÁJMU

Spazek umělců se státní mocí, který jim ukládá bránit zájmy vlády i ve válečném běsnění, vychází z romantického mýtu spojujícího stát, národ a lidskou řeč. Básníci rozvíjejí němčinu, češtinu nebo francouzštinu a její obrazivost s vědomím toho, že tím přispívají k národní kultuře. A kdo je garantem národnosti dnes? Stát.

To je patrné zvláště v našem umění výrazně ovlivněném německým myšlením. Nezapomeňme totiž, že když se na německojazyčném území v 18. a 19. století emancipovala nová společenská třída – buržoazie – a vznikala první veřejná divadla, měšťanské salony vítající básníky, skladatele a filozofy (mužský rod je namířeno – veřejná sféra byla v té době navýsost mužskou záležitostí), spojily se nároky této obchodnické a úřednické vrstvy s myšlenkou sjednocení lidu na základě jazyka. Území rozdrobené do knížectví a menších administrativních celků se sloučilo po „jaru

národů“ v roce 1848 a kapitulaci Francie v prusko-francouzské válce v druhé polovině 19. století, ale na kulturním sjednocování pracovaly generace intelektuálů již dekády předtím. Divadelníci mezi nimi měli prominentní místo (a stejně tak u nás).

Tvůrci poskytují své služby státním zájmům proto, že se považují za svědomí *národa* či *veřejnosti* (příčemž oba pojmy splývají). A to i tehdy, když vyznění jejich díla je spíše pacifistické. Nakonec i jedna z nejmvlivnějších obžalob války, Picassova *Guernica*, vznikla jako státní zakázka a její kopii nalezneme v sídle Rady bezpečnosti OSN. Tato „organizace národních organizací“ je kritizována za neschopnost válkám předcházet či je zastavovat (vlastně neukončila snad ani jednu).

### VEŘEJNÁ SLUŽBA

Pokud tedy slyšíme i české umělce prohlašovat, že jejich povinností je v dobách krizí, a zvláště válek, být svědomím národa, činit veřejnou službu (i když jde o podniky nezřizované, na státu nezávislé, nebo přímo komerční) a bránit kulturní hodnoty, vyjadřují ryze moderní myšlenku, že umělec má stát po boku národa čili státu a plnit roli kulturního předvoje (odtud i vojenská terminologie avantgard).

Avšak pozor, v této romantické ideji dlí paradox! Ve stejné době, kdy se budovaly první pilíře evropské představy o státní organizaci, umění zareagovalo na novou organizační racionalitu. Vymezilo se vůči efektivitě a řemeslu. A tak v 19. století proti sobě stál akademický svět, který pro mladé impresionisty, dekadenty a avantgardisty byl symbolem státní byrokracie a konformismu, a salony vyloučených, buřiči a experimentátoři vyhlašující svobodu lidské duše, nezkrotitelnou žádným průmyslem, žádnou organizací, žádným státem. Kde dlí skutečný duch? V národě, či ve svobodné tvorbě nezávislé na veřejném zájmu?

V posledních desetiletích jsme svědky podivného jevu. Právě tato na státu neodvislá sféra s odvoláním na veřejný zájem a svoji roli v národní kultuře a občanské společnosti žádá o státní podporu, výživu, prostředky. S odkazem na veřejnou službu se tito lidé, kteří by dříve byli uměleckými anarchisty bojujícími proti buržoazním zájmům, obracejí na svého moderního nepřítele – stát – a dožadují se i v čase krize či války zástity pro to, že jako svědomí národa a kulturní předvoj poskytují společnosti duchovní užitek.

A tak se význam hesla „*inter arma silent musae*“ proměnil. Na jedné straně jsou zde stále umělci, kteří se cítí vázání státními zájmy a kopírují jeho válečnou politiku, na straně druhé odvěci kritici organizace, násilí a útisku se obracejí na erár, aby i v čase krize – kdy se všichni spíše uskrbnoují – podporovali jejich umění prostě proto, že svoji tvorbu považují za kulturní přínos. Tak se obě tyto skupiny umělců (z nichž jsme

### George Orwell v BBC roku 1940



FOTO: ARCHIV BBC

vynechali čistou komerci a underground, které národní zájmy ignorují) setkávají v době krize, klepou na dveře eráru a žádají o podporu. V obou případech ale ignorují, že spojení státu a národa je nejen nesamozřejmé, ale především falešné.

### UŽITEČNÁ PRÁCE

Když Landauer ve svém textu *Lid a svět* vysvětloval roli umění ve společnosti, zdůraznil dvě důležité skutečnosti. Za prvé, umění nemá monopol na kulturu. Kultura vyrůstá z lidu, z toho, jak žijeme, myslíme, bavíme se. V tomto smyslu lze říci, že umělci jako řemeslníci, kteří pomáhají obohatovat lidský život a naplňovat jej sdílenou, spojující a oživující kulturou, patří do řádu užitečné práce. Jsou dělníky podobně jako pekaři, zedníci nebo lékaři. Přímou přispívají k tomu, abychom žili ve světě, ve kterém nikdo není z kultury vyňat, ale zapojuje se do ní (anebo je do ní zapojován). Romantickému ideálu uměleckého génia navzdory.

Užitečná práce podle Landauera proměňuje lidský život v kulturní a radostnou pospolitost, v níž se můžeme rozvíjet podle svých předpokladů (neuzitečná práce pak produkuje pouze bohatství a chudobu, ale nic člověku nepřináší). Život má za cíl jen

sám sebe – a práce má sloužit k tomu, aby jej rozvíjela. Proto je v ideální společnosti každá práce duchovní. I řemeslník přispívá k pospolitosti.

Vedle toho ale umění vykračuje z tohoto dělného řádu lidské skutečnosti a stává se účelem pro sebe sama. Podobně jako náboženství nebo filosofie vyhlašuje, že nemá sloužit ničemu než nejvyšší skutečnosti. Je *přebytkem*, který společnost buď oslavuje (v případech národních géníů), anebo vysmívá a pronásleduje (v případech psanců a rebelů).

Místo v tomto elitním klubu nemnohých je vždy nejisté, protože podle Landauera v zásadě záleží pouze na společnosti, zda bude chtít takovou „neuzitečnou“ tvorbu podporovat, či nikoli. Nárok na podporu veřejnosti neexistuje. V čase války či krize samozřejmě je potřeba preferovat užitečnější práci – která umožní alespoň život zachránit. Právě toto umění z hlediska společnosti má většinou mlčet.

### NA OBRANU MNOHOSTI ŽIVOTA

Z výše uvedeného vyplývá několik závažných následků. Za prvé, nastane-li válka, umělci jen sotva mohou spoléhat na státní zájmy, na propagandu válčících stran. Nestačí prostě „podporovat přátele“ a „bojovat s nepřáteli“. Především proto, že i přes politická spojení mohou naši přátelé být kulturně velmi odlišní, co více – naše státy mohou zahrnovat pod mýtem národa mnoho různých etnických, kulturních i politických představ. Jen sotva je lze zahrnout do geopoliticky užitečné kategorie „Ukrajinci“, „Rusové“, „Palestinci“ či „Izraelci“! Podobně naši nepřátelé jsou lidé jako my, žijící ve státech, které nejednají v jejich, ale ve svém vlastním zájmu, reprezentujícím pouze část společnosti (jako jsou elity) a usilujícím o cíle neuzitečné pro společný život. Války rozdělují celistvost života a staví lidi proti sobě.

Také je třeba si uvědomit, že z hlediska svého místa ve společnosti dlí umělci „na hraně“ mezi prací užitečnou pro život a duchovní činností stávající se životem pro sebe sama. Tedy mezi prací pro lid a tvorbou přebytku, jež lid může v zájmu zachování života odhodit. Nemohou proto prostě hájit svůj habitus, svůj vlastní způsob života, když se životy druhých rozpadají. V takové situaci umělec může, nebo za jistých okolností i má zanechat umělecké tvorby, protože potřebná duchovní práce se nachází mimo jeviště či studovnu – v nemocnici, v sociálních službách, při obraně života. Každá práce, která slouží životu a kultuře, je duchovní. I když nemá nic společného s uměním.

Státy používají války, aby podporovaly rozdělení lidstva na nepřátelenu frakce. Lidstvo však přesahuje dějinné konstrukce státních hranic, hospodářských a politických celků. Povinnost, která člověka vymanuje za války z vlády zákonů či státních zájmů, je povinnost postavit se útisku, násilí a chudobě, abychom společně rozvíjeli kulturu života.

Tento hluboce humanistický Landauerův ideál má pozoruhodné důsledky pro umělce ve válce. Na jedné straně jej činí obezřetným vůči válečné masinerii, státním zájmům a dehumanizaci, jejímž prostřednictvím proměňuje propaganda lidi v bestie, škodlivý hmyz nebo ohrožující nemoc (všechny tyto obrazy známe i z dnešních válek). Na straně druhé musí umělec nově hledat svoje místo ve vztahu k veřejnosti, podobu svoji služby, jejímž cílem mají být – lidskost, jednota a život. To nemusí vždy znamenat dělat umění, ale pokaždé to vyzývá umělce k pozornosti k tomu, co lidé kolem něj skutečně potřebují, jak žijí a čím lze prospět obraně života před temnotou války. Nelze se spoléhat na abstraktní teze, velká hesla, nacionalistické fráze. Je potřeba jednotu za konfliktem hledat návratem ke každodennímu setkávání s druhými, třeba i s těmi, kteří jsou na první pohled „nepřáteli“.

### UMĚNÍ VZÁJEMNOSTI

Všichni toužíme žít a svůj život naplnit, napsal Landauer v eseji *Něco o morálce*. Toto je „přirozený řád“, kterému jsme zavázáni povinností. Svobodný člověk se neřídí abstraktními principy, ale tím, co plyne ze vzájemnosti, z života s druhými, ze sdílené zkušenosti. Toto je „kultura“, která prostupuje společností i uměním. A v níž je mnoho bolesti i radosti.

George Orwell (jenž rovněž sympatizoval s anarchismem) podobné myšlenky vložil do své knihy *Hold Katalánsku*. V ní zachycuje svoje angažování interbrigadisty za španělské občanské války. „*Kdybyste se mě zeptali, proč jsem vstoupil do milice, odpověděl bych: „Abych bojoval proti fašismu“*“, napsal. „*A kdybyste se mě zeptali, za co bojuju, odpověděl bych: „Za obyčejnou lidskost.“*“ A právě tuto lidskost podle svých slov našel mezi anarchisty, dezorganizovanými a selhávajícími trhany, utopisty sice podporovanými dělníky, ale tvrdě pokorenými nejen fašisty, ale i bolševiky. Bojovali za svobodu ne proto, že zastupovali zájmy partaje, státu nebo národa. *Bojovali za svou svobodu a za život*.

A právě tuto „obyčejnou lidskost“, sjednocující nás vzájemností konfliktů světa navzdory, má povinnost bránit umělec v čase války. A to různou, užitečnou prací. Službou druhým, pomocí trpícím, tvorbou překonávající válečnou destrukci. A třeba i – jako Orwell – mohou v určitých situacích vzít do ruky zbraň. Ne proto, aby sloužili vlajce. Ale aby projevíli vnitřní puzení člověka ke svobodě, důstojnosti a spravedlnosti. Takovým poselstvím končí i Čapkův dramatický manifest *Matka*: jsou chvíle, kdy je potřeba ve jménu života obětovat i ten svůj. I hlas múz, které z dobrého důvodu utichnou.

### JAN MOTAL

autor je filosof a religionista

# ŽIVOT JEDNODUCHÝ NA ČLÁNEK WIKIPEDII NEBÝVÁ JAKO

OREST  
PASTUKH:

NA



FOTO: MICHAELA KARÁSEK ČEJKOVÁ

**CESTA ORESTA PASTUKHA (\*1987), UKRAJINSKÉHO HERCE A REŽISÉRA, VEDLA DO PRAHY PŘES RIŽSKÝ DAILES TEĀTRIS. OD SEZONY 2022/2023 JE V ANGAŽMÁ V MĚSTSKÝCH DIVADLECH PRAŽSKÝCH A PRÁVĚ PRO NĚ PŘIPRAVUJE AUTORSKÝ PROJEKT ZAPOMENUTÁ CESTA LVOV–PRAHA.**

**Měl jste slibně rozjetou kariéru na Ukrajině. Válka vám, jako mnoha dalším, všechno změnila.**

Život není přímlka, nebývá jednoduchý jako článek na Wikipedii. Není to poprvé, co jsem musel radikálně změnit svou životní cestu. Navíc hodně mých přátel, nejen herců, teď válčí na frontě. Já si tedy rozhodně nemám nač stěžovat.

**Vidíte svou budoucnost v Česku?**

Těžko říct, jak to všechno dopadne. Asi by to ale nebyla ta nejhorší varianta. Řada věcí mi tu dost imponuje. Navíc mám v Česku příbuzné, ne úplně blízké, ale přece. A v roce 2012 zde zemřel můj otec. Česko je pro mě svým způsobem klíčové.

**Co přesně vám imponuje v Česku?**

Je to hodně věcí. Například bezpečí, je tu bezpečno.

**Ve srovnání s Ukrajinou?**

Ve srovnání s Ukrajinou a s jinými státy. Přece jen Česká republika není na posledním místě, pokud jde o bezpečí. Ale obecně, je to tu v mnohém podobné Ukrajině, kulturně, mentálně.

Líbí se mi zdejší komplexní přístup k divadlu. Systém divadel zde funguje, a to je věc, kterou bychom se mohli od Čechů učit.

**Máte na mysli systematický přístup ze strany státu?**

Ze strany státu a obecně. Měli jsme sice reformu v roce 2015, ale ve srovnání s Českem dost prohráváme.

**Hráli jste v několika filmech, mimo jiné v akčním snímku Červený, který pojednává o ukrajinském politickém vězní v gulagu, o jeho boji proti sovětské represivní mašinerii...**

Ano, ale byl to druhý díl z roku 2021, podle literární předlohy stejného autora – Andrije Kokotuchy. Vůči jedničce jde o retrospektivu, rozkrývá události, které předcházely prvnímu dílu.

**O čem je druhá část? Bohužel jsem ji neviděl.**

Nemohl jste ji vidět, protože film *Červený 2: Bez frontové linie* nešel do distribuce. Nejdřív kvůli pandemii, pak kvůli válce. Obecně je to film o etablování ukrajinského národního hnutí na západní Ukrajině v první polovině 20. století. Je to příběh studentů kremeneckeho gymnázia, Ukrajinců, kteří si v konfliktu s polským státem uvědomili nutnost boje za vlastní svobodu.

**S jakými problémy se potýkali Ukrajinci v meziválečném Polsku? Proč je moderní ukrajinský nacionalismus spojován s tou dobou a místem?**

Po rozpadu Rakouska-Uherska královské země Halič a Volyně usilovaly o nezávislost. Ale ve výsledku mírových konferencí po první světové válce bylo rozhodnuto, že tyto země zůstanou součástí polského státu s tím, že Polsko mělo zaručit Ukrajincům jako autochtonnímu obyvatelstvu určitá práva a svobody, včetně politických. Ale už ve dvacátých letech, po skončení polsko-sovětské války, bylo jasné, že Poláci nehodlají plnit sliby. Z Ukrajinců se stali občané druhé kategorie. Ukrajinské elity na to nějakým způsobem reagovaly, načež polský stát zavedl politiku tzv. pacifikace, což byl eufemismus pro tvrdé represe vůči nespokojenosti s nedodržením závazků z versailleské mírové konference ze strany Poláků. De facto šlo o perzekuce vůči veškerým projevům ukrajinství doprovázené asimilačním tlakem. Bereza Kartuska byl nechalvalně známý koncentrační tábor zřízený pro Ukrajince, kteří nesouhlasili. Tato politika polského státu pochopitelně vedla k radikalizaci ukrajinského národního hnutí v Haliči a Volyni.

**Ví se kupříkladu, že Ukrajinci si ani nesměli říkat Ukrajinci, v meziválečném Polsku jim byl vyhrazen etnonym Rusíni...**

Jednak jsme si tak nemohli říkat, jednak veškeré projevy kulturní, politické nebo ekonomické emancipace byly marginalizovány. Pokud jste byl Ukrajinec, nemohl jste udělat kariéru, nemohl jste nic. Nemohl jste studovat na vysoké škole, rovněž bylo okleštváno základní a střední školství.

**Mohl byste přiblížit svou filmovou postavu? Kdo to byl?**

Kluk z obyčejné rusínské, tedy ukrajinské rodiny, který navštěvuje kremenecke gymnázium a je spolužákem hlavní postavy, Danyla Červeného. Dělali, co mohli, tiskli letáky, které byly nelegální. Pak se o ně začala zajímat polská policie.

**Film EKS z roku 2020, ve kterém jste ztvárnil jednu z čelných rolí, má podobný syžet. Pojednává o ukrajinském osvobozeneckém hnutí v meziválečném Polsku, konkrétně o skupině mladých lidí, kteří vykrádají banky, aby získali prostředky na boj za ukrajinskou nezávislost. Myslíte, že by ten film byl srozumitelný pro českého diváka?**

Myslím, že ano. Česká historie 20. století zná řadu podobných případů soukromného vzdoru, boje za svobodu, a celonárodní ideu. Možná by to nic neřeklo lidem, kteří se nezajímají o dějiny.

**Není to snad v první řadě akční film?**

To je, ale ti hrdinové mají nějakou motivaci, a to se nedá jen tak vyhodit z jejich replik.

**Dočetl jsem se, že přete také prózu a dramata.**

Zkoušel jsem dokonce psát i básně. Ale se začátkem války jsem psaní odložil. Věnuji se jiným věcem, přemyslím, jak mohu být užitečný tady. Nyní pracuji na projektu *Zapomenutá cesta Lvov–Praha*. Snažím se znovu podívat na 20. století, na jeho průběh na Ukrajině a v Česku.

**Jaká témata jsou vám blízká, at' už jako autorovi, nebo režisérovi?**

Nemohu říct, že bych měl nějaké stěžejní téma. Zajímá mě člověk v prostoru a v čase, ale také člověk v sobě. To jsou dvě témata, která sleduji. V současnosti je pro mě zajímavé pracovat na našem projektu *Zapomenutá cesta Lvov–Praha*. Báví mě zpracovávat historické body prolínání Ukrajiny a Česka a zároveň zkoumat dějinné paralely.

Obecně mě zajímá člověk ve všech svých projevech. A samozřejmě otázka smyslu. Tíhnu k filosofickému, metaforickému uchopení problému. Každodennost mě zajímá jen málo.

**Mohl byste přiblížit projekt *Zapomenutá cesta Lvov–Praha*?**

Jedná se o svéráznou cestu 20. stoletím. O cestu našimi společnými dějinami s rozbořením toho, co se s námi stalo. Jde mi o hledání paralel. Snažíme se nahlížet na běh dějin 20. století jako na dramaturgii a můžeme vidět určité zajímavé refrény.

**Kdo všechno spolupracuje na tomto projektu?**

Budou se na tom podílet čeští herci a Ukrajinka Iryna Pozdňak. Nyní jsme ve fázi usazování hereckého obsazení.

**Jaké jsou styčné body mezi Ukrajinou a Českem?**

Česká a ukrajinská zkušenost byly po rozpadu rakouského impéria v řadě věcí odlišné. Přišel jsem na to, že Češi o nás vědí příliš málo, stejně jako my o Čechách. Doufám, že tento projekt pomůže českému divákovi objevit osobnosti a události ukrajinských dějin, což přispěje k pochopení Ukrajiny.

Výchozí pozice českého a ukrajinského národa byla na začátku 20. století v leccem podobná. Nakonec, narodil jsem se ve městě, které bylo kdysi součástí rakouské monarchie. Mozart, Sacher-Masoch nebo Kafka – to jsou všechno naši společní rodáci.

**Kdybyste měl uvést jeden příběh z ukrajinských dějin, který byste chtěl vyprávět českému divákovi, jaký by to byl?**

Je to příběh, který jsem mimo jiné začlenil do připravované inscenace. V roce 1968 v Česku proběhly nechvalně známé události, které měly odezvu i na Ukrajině. Šlo zejména o sebeupálení Vasyla Makucha, ukrajinského disidenta a politického vězně, na protest invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Stalo se to asi dva měsíce před upálením Jana Palacha. Následně se upálil v Polsku Ryszard Siwiec. Tito tři muži byli tři články jednoho řetězu.

**V pražských Vršovicích je dokonce lávka Vasyla Makucha...**

Je potřeba o tom mluvit, připomínat to, aby se v Česku vědělo, že i na Ukrajině byli lidé, které invaze v roce 1968 bolela. Aby se mimo jiné trochu nahodil mýtus, že všichni jsme do Československa jeli v tancích.

**Kdo jsou vaši oblíbení ukrajinští autoři či autorky?**

Z ukrajinských autorů mám rád Oksanu Zabuzko nebo Sofiji Andruchovyč. Obě spisovatelky se pokouší zaplnit mezery v ukrajinské umělecké recepci dějin, píšou o událostech, o kterých se nemluvílo. Sofija Andruchovyč zároveň problematizuje mýtus o „šťastném“ Rakousku-Uhersku. Toto období, když ho budeme srovnávat se sovětským, bylo jistě šťastnější, ale budeme-li srovnávat pokrok v jiných zemích rakouské monarchie, ukrajinské země na tom byly zdaleka nejhůř.

**Jak se dá pomoci Ukrajině v České republice?**

Především o ní mluvit, vyprávět o Ukrajině, vysvětlovat ukrajinskou situaci, zaplňovat bílá místa. Právě teď je nutné připomínat, že taková země existuje a že v ní také existuje umění.

ALEXEJ SEVRUK  
autor je překladatel a spisovatel

→ Karikatura Jiřího Trnky od kreslíře Adolfa Hoffmeistera (1960)

- 1 Jiří Trnka s loutkami ze hry *Vasil a medvěd* (Dřevěné divadlo 1936)
- 2 Jiří Trnka s loutkou Vasila z inscenace *Vasil a medvěd* (Dřevěné divadlo 1936)
- 3 Výprava Jiřího Trnky pro inscenaci *Milenci z kiosku* (divadlo ABC 1959)
- 4 Loutka Broučka z inscenace *Mezi broučky* (Dřevěné divadlo 1936)
- 5 Scéna Jiřího Trnky pro inscenaci *Caesar*, Divadlo satiry 1955

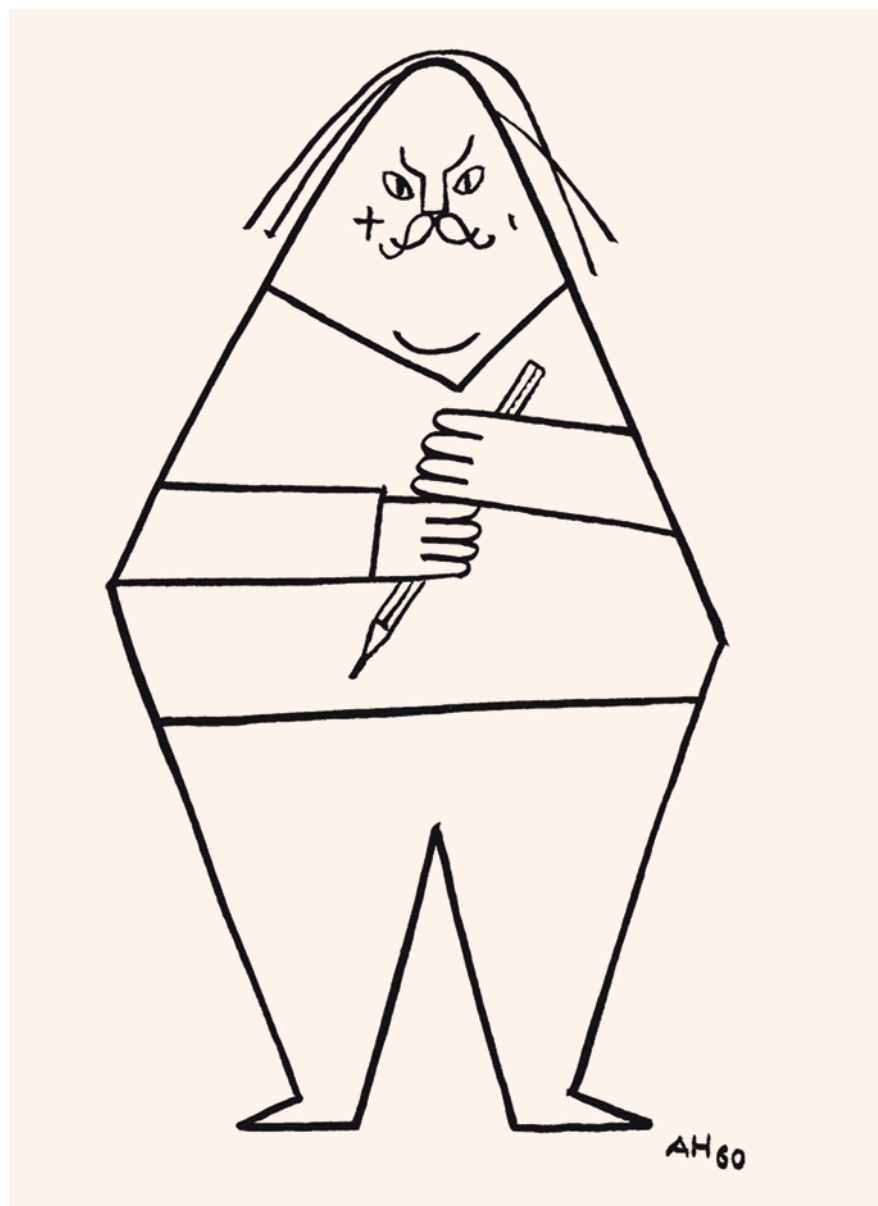


FOTO: RODINNÝ ARCHIV HOFFMEISTEROVÝCH

# TRNKOV DŘEVĚNÝ SEN

→ MIMOŘÁDNĚ NADANÉHO SVĚTOVĚ UZNÁVANÉHO VÝTVARNÍKA JIŘÍHO TRNKU (24. 2. 1912 PLZEŇ – 30. 12. 1969 PRAHA) UŽ OD DĚTSTVÍ FASCINOVALY LOUTKY A V TÉTO OBLASTI NEMĚL KONKURENCI. BYL OVŠEM TAKÉ VYNIKAJÍCÍM ILUSTRÁTOREM, MALÍŘEM, SOCHAŘEM, SCENÁRISTOU, REŽISÉREM A DIVADELNÍM VÝTVARNÍKEM. DIVADLO ROKOKO BYLO SVĚDKEM JEHO RANÉHO PODNIKATELSKÉHO POČINU, NA JEVIŠTI DIVADLA ABC SE ZASE NĚKOLIKRÁT UPLATNIL JAKO SCÉNICKÝ TVŮRCE.

Psal se rok 1936 a Osvobozené divadlo krátce přejmenované na Spoutané divadlo se vracelo z dočasného útočiště v divadle Rokoko zpět na svou původní scénu. Uprázdňený prostor tehdy zlákal čerstvého absolventa ÚMPRUM Jiřího Trnku, aby zde realizoval svůj sen o vlastním profesionálním

loutkovém divadle pro děti. Povzbuzen úspěchy svého objevitele a mentora Josefa Skupy, jenž založil zájezdovou loutkovou scénu, se vrhl do podnikání, aniž by domyslel všechny důsledky. Status stále scény bez možnosti dotace totiž vyžadoval trochu jiný přístup než stagiona a také konkurence byla v Praze veliká, přestože v tomto oboru se tehdy angažovaly převážně amatérské spolky a úroveň inscenací kolísala. Trnka však důvěřoval svému umu, vždyt jeho loutky mu už v sedmnácti letech, v roce 1929, přinesly první mezinárodní uznání a příznivý ohlas vzbudila i spolupráce ve Skupově divadle (zejména parodická revue *Moršský pán* z roku 1931), v němž si mohl osvojit veškeré principy divadelní praxe.

Při budování vlastní scény se zaměřil na technické vybavení i umělecký soubor, který zahrnoval 24 loutkoherců. Inscenace režíroval Miloslav Jareš, hudbu skládal Miroslav Ponc. Trnkova budoucí manželka



FOTO: AUTOR NEZNÁMÝ / ARCHIV MDP



FOTO: IN TRNKOVÁ, RŮŽENA: MŮJ SYN, PRAHA: ČS. SPIŠOVATEL, 1972



FOTO: JAROMÍR SVOBODA / ARCHIV MDP



FOTO: VIKTOR KRONBAUER / SOUKROMÁ SBÍRKA ALICE DUBSKÉ



FOTO: JAROMÍR SVOBODA / ARCHIV MDP

Helena Chvojková malovala dekorace, zatímco on se plně věnoval výrobě loutek. Marionetovou scénu v sále Rokoka otevřel pod názvem Dřevěné divadlo 12. září 1936. První návštěvníky uvítal pohádkou *Mezi broučky*, již napsal s Jaroslavem Kuncmámem, inspirován populární knihou Jana Karafiáta. V inscenaci kromě očekávaných postav vystupoval i Spejbl s Hurvínkem. Inscenace se dočkala vřelého přijetí, kritika ocenila jemně stylizované loutky i poetickou atmosféru zvoucí dětského diváka do kouzelného světa přírody.

V říjnu přišlo divadlo s další novinkou – inscenací *Vasil a medvěd* na motivy ruských pohádek. Napsal ji Josef Menzel a účinkovaly v ní především zvířata a oživlé věci, což bylo v dosavadní praxi českých loutkových scén novinkou. Následovala *Zima u broučků* a koncem ledna 1937 moderní orientálně laděná pohádka Josefa Menzela *Pan Eustach, pes a sultán*. V té

době již Trnkovo divadlo pocítovalo značné finanční potíže, neboť nízké vstupné nedokázalo pokrýt provoz profesionální scény, navíc na tak prestižní adrese. Své dokázala také závist konkurence, proto Trnkovi nezbylo než v květnu 1937 divadlo uzavřít a jeho provoz již neobnovit.

Čas strávený v Rokoku vnímal jako promarněnou příležitost, přesto opak je pravdou, neboť jeho zdejší působení přineslo českému loutkovému divadlu řadu nových impulzů a pomohlo mu dosáhnout i vyššího vývojového stupně.

Po neúspěchu v divadle se začal intenzivněji věnovat ilustracím a brzy na to ho pohltil svět animovaného filmu. Divadlo nicméně neopustil, příležitostně vytvářel výpravy či kostýmy i k činoherním inscenacím, mimo jiné scénu k pravděpodobně prvnímu českému muzikálu – adaptaci amerického *Divotvorného hrnce*, již uvedlo Divadlo V+W v roce 1948.

Jan Werich, s nímž Trnka pojilo celoživotní přátelství a obdobný pohled na svět, ho přizval znovu ke spolupráci roku 1955, když šéfoval Divadlu satiry. Výtvarník pro něj realizoval scénu k novému nastudování *Caesara* a v roce 1959 zajistil výpravu k Nezvalovým *Milencům z kiosku*. Ve stejné době se nechal Werichův dvorní výtvarník Jebenof přiznat inspirovat výtvarným pojetím loutek z Trnkovy *Karavany* pro návrhy masek vojáků do inscenace *Nasredin*.

Zkušenosti Jiřího Trnky získané na scénách Městských divadel pražských byly jen drobnými zastávkami na jeho profesní cestě, přesto i ony mají nemalý význam a vypoovídají mnohé o jeho výjimečném nadání a schopnosti posouvat hranice loutkářství.

**JUSTINA BARGEL KAŠPAROVÁ**

autorka je archivářka Městských divadel pražských



**ANNA SEDLMAJEROVÁ**  
(\*1996)

ŽIJE V BRNĚ, KDE PRACUJE JAKO KRAJINÁŘSKÁ ARCHITEKTKA. DEBUTOVALA BÁSNICKOU SBÍRKOU *BIZARRUM MULTIFLORUM* (NAKLADATELSTVÍ VĚTRNÉ MLÝNY, EDICE MLAT), KTERÁ BYLA NOMINOVÁNA NA MAGNESII LITERU A CENU JIŘÍHO ORTENA. PUBLIKOVALA V ČESKÝCH I ZAHRANIČNÍCH ČASOPISECH, JEJÍ BÁSNĚ BYLY ZAŘAZENY DO ANTOLOGIÍ *NEJLEPŠÍ ČESKÉ BÁSNĚ 2018 A TOTO JE MŮJ COMING OUT*.

FOTO: NATÁLIE SODOMKOVÁ



asar

mumie plodnosti  
s lebkou protaženou k tomu co zrovna svítí  
sedí na židli z černých a bílých pruhů  
nohu na piedestalu  
strnulý profil  
tři struny stínu zdobí krk  
jedno oko za zdí  
druhé k nám

dvojčata za zády  
ježáb před nosem

veškeré nestvůrné prvky  
jsou standardními znaky  
odvrácených stran zrcadel

hermovi

ze všech světových stran zběhl k hranici  
vztyčil se v kvádru  
otesal se v sochu  
kameni vdechl ráno a ožil

už jako mimino obětoval dvě ohromné bučící hroudy léta  
vyhlal se z toho a obratem zas dovedně ovládl jazyk nemluvněte

ticho uměl dobře hrát  
pak v sobě zasel lyru  
nechával ji vibrovat  
až se mu třáslo břicho

bavil všechno

slunce se v obdivu  
sklonilo nížko tak  
že si nechalo potřísnit tvář smíchem  
který se neproměnil v žáru  
ve slonovinovém snu  
ani před vzteklym zblešeným kojotem

kluzký přenašeč měšce plného slin  
přelévající se v prostoru i čase  
jak věta v tiché poště  
bobtnal a pukal  
z babylonštiny do portugalštiny

syčel jak síra  
létal jak vzdušná střela  
cinkal jak drachma  
nestranně do všech kapes světa  
neustále na dosah

ložnice

v posteli se zatím nic vážného nestalo  
jen jednou  
když jsem se schovala pod peřiny  
zmizela jsem

zatímco jsi zjišťoval  
jak je to s tím podvodem  
nevědomky ses stal šamanem

vycpal jsi povlečení masem  
a všechny přesvědčil  
že tu jsem zase

vystrčila jsem jazyk  
uť a hned jsme věděli  
že už si radši budem hrát jen na luskouny  
a horské prameny

strč prst skrz smrt

1/

čert rozeplnul plášť'  
zapojil sbíječku  
nažhvil kleště  
naladil basu  
z úst Chrona vytrhnul  
černý zub času

nad postel čert  
zavěsil terč  
začal se mrouskať s ocasem  
a něco si mlaskať pod fousem:

meleme meleme meleme sen  
hlavičku chlapečka protřesem  
tělíčko proženem nečasem

meleme meleme meleme sen  
nos zacpem nánošem chaosu  
prachem z Chronova ubrusu

meleme meleme meleme sen  
ušíma prosviští kosmické smetí  
do pusy smrtihlav po hlavě vletí

meleme meleme meleme sen  
až nevíš jestli ti z těch velkých očí  
koukám ven já, máma anebo jáma

2/

bim bam bim bas  
bim bam bim bas  
bim bam bim bas

péro letí, nemá děti  
my je máme, zaprodáme

paci paci prci prcičky  
čert ví, kam patří  
špička párty čepičky

ocas bimbas klacek pták  
už ti přistál na maják

chlapče za sebou! d'ábel s kamerou  
d'áble za sebou! chlapec s kamerou

točme se točme se točme v ohni  
za mnou se ohni  
strč prst skrz smrt!

točme se točme se točme se v nečase  
svaž se mým ocasem  
strč prst skrz smrt!

strč prst skrz smrt!  
strč prst skrz smrt!  
strč prst skrz smrt!

3/

od krku přes hrud'  
rukou sklouzni k sojce  
počkej až se načepýří  
až celé tělo trne v stojce  
stiskni zobáček a tahej níž  
dokud z něj nevyteče klíč

4/

klika cvakla  
dveře letí  
kdośi vchází do dveří

tady v tom pokoji  
tady v tom pokoji  
tady v té posteli  
tady v té posteli  
usnul jsem  
usnul jsem

a mlel se mlel se mlel se sen  
mlel se mlel se mlel mě měl mě  
měl mě měl mě měl mě měl mě  
zapomněl jsem!

že jsem že jsem že jsem  
měl sen!

zahrada

5g síť vypadla zničehonic  
nervové uzliny trubců se zazelenaly  
clematis na plotě zmodral jak plamen plynu

namačkali jsme se pod dřín  
a čekali až uslyšíme kůru růst  
ale rušilo nás šustění  
všetečné nohy chitinu  
obmotávaly zduřelé blizny a tyčinky  
hmyz se obaloval v malinovém pylu  
popelu po zimě a zetlelých zbytcích na kuních kostech  
aby nalákal nový osud  
na rozverný parfém mladého vědce

rozhodli jsme se  
že z plodů uděláme marmeládu teprve tehdy  
až Felix poklepe pacičkou na pařez

bůh zná plány moudrých  
nejsou k ničemu

sklep

společně jsme poprvé vstoupili do sklepa  
schody se hned propadly  
nášlapy názory obrátily  
a my se bořili pořád a pořád  
k bohu  
o němž jsme dosud neslyšeli

v pádu jsme hlavami zavadili o kompot

z nakřápnutého dna hrdla jsi ochutnal broskvový chlup  
tvoje stará kůže se svlékla  
a užovka ve mně se rozvinula  
jak koberec podvědomí

půda

cumulonimbus arcus  
jeden z deseti oblaků prachu  
jsme chytili do podběráku

odkryl nám mýtus o labyrintu  
stohy spirálového bytí  
červotočivý čas  
zaklíněný v trhlínách fraktálových svazků

rozkašlali jsme se do úšklebku  
to nic  
dnes už se stačí jenom zeptat

však labyrint nelze obelhat slovy  
my do něj našťěstí nevstoupili

odplivli jsme do prachu  
a pak jsme v něm našli  
alespoň kousek nábytku

## NA VÝCHODNÍ FRONTĚ BEZ PRASÁTKA

TATO DIVADELNÍ HRA (INTERPRETACE DOCELA PRAVDIVÉ EPIZODY ZE ŽIVOTA SLAVNÉHO ČESKÉHO SPISOVATELE JAROSLAVA HAŠKA) OD AUTORSKÉ SKUPINY PIRÁTSKÁ ZÁTOKA BYLA NAPSÁNA V ROCE 2023 PRO MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ. ČTENÍ TOHOTO TEXTU A FRAGMENT Ů Z DALŠÍCH DVOU HER SE BUDE KONAT 24. ÚNORA V PROSTORÁCH 3KINO ART PASÁŽ. TENTO DEN ZAČÍNÁ MĚSÍC UKRAJINY, JEHOŽ CÍLEM JE PROPOJOVÁNÍ ČESKÉ A UKRAJINSKÉ KULTURY.

<b>OSOBY</b>	
<b>KAREL MAREK</b>	<b>VOJÁK DRUHÉHO BUDĚJOVICKÉHO PLUKU, MLUVÍ ČESKY A NĚMECKY, ROZUMÍ RUSKY</b>
<b>PETRO KRUK</b>	<b>NÁSILNĚ ZMOBILIZOVÁN DO ŘAD CARSKÉ ARMÁDY, MLUVÍ UKRAJINSKY, ROZUMÍ RUSKY</b>
<b>SÁNDOR SZÓNYI</b>	<b>MAJITEL HOSPODY TLUSTÝ DIVOČÁK, MLUVÍ MAĎARSKY A UKRAJINSKY, ZNÁ NĚKOLIK SLOV Z NĚMČINY</b>
<b>IRYNA SKOBELEVA</b>	<b>MILOSRDNÁ SESTRA, MLUVÍ RUSKY A NĚMECKY</b>
<b>OTEC ONUFRU</b>	<b>KAPLAN, MLUVÍ RUSKY</b>
<b>MARYŠKA</b>	<b>VÁLEČNÁ VDOVA, MLUVÍ UKRAJINSKY, INTUITIVNĚ ROZUMÍ VŠEM JAZYKŮM NA SVĚTĚ</b>
<b>FOJIMKA</b>	<b>BLÁZNIVÝ POUSTEVNÍK, MLUVÍ UKRAJINSKY</b>
<b>FRANTIŠEK</b>	
<b>PROCHÁZKA</b>	<b>NOVINÁŘ ŠIROKÉHO ZAMĚŘENÍ, MLUVÍ ČESKY</b>
<b>GLÁŠKA</b>	<b>SLUŽEBNÁ SKOBELEVOVÉ, NEMLUVÍ</b>
<b>DALŠÍ</b>	<b>VOJÁCI RŮZNÝCH ARMÁD, MLUVÍ, JAK JIM NA JAZYK PŘIJDĚ</b>



### PRVNÍ DĚJSTVÍ

**MUŽSKÝ HLAS:** Rostoucí světová poptávka po vepřovém mase vedla k fantastickým výsledkům v oblasti gastronomie a kulinářství. Vědci, kterým není lhostejný osud planety, vyšlechtili nový typ masného a mléčného prasete. Od běžného prasete se liší schopností produkce až čtyřiceti litrů mléka denně a svým zcela hranatým tělem. Jeho rovné plochy umožňují položit zvíře na bok, díky tomu se tento jedinečný chovný druh nemůže samovolně postavit na kopyta, inovativní plemeno rychle nabírá jateční váhu a je vhodné k podojení vleže. Dle slov vědců tento revoluční sudokopytník již brzy ovládne trh bez výjimky všech zemí a vyřeší potravinovou krizi na Zemi. Redakce Světa zvířat aplauduje tomuto důležitému kroku na cestě k rozvoji a vyjadřuje naději, že zanedlouho bude možné okusit vepřové koleno z hranatého plemene v hospodě U Kalicha. Šéfredaktor časopisu Světa zvířat, Karel Marek.

*Horký květen 1915. Městečko Bevz v Haliči. Hospoda Tlustý divočák. Čas od času se ozývají silně dělostřelecké salvy. Za výčepem visí portrét ušerského imperátora Mikuláše II., který se pravidelně třese od neutichajících výbuchů. Majitel podniku, hostinský Sándor Szónyi, se rozechvěje pokaždé, když střelbu uslyší. Kdesi v dálce je slyšet mužský hlas, jenž si propěvuje v mollové tónině píseň o kanonýru Jabůrkovi. S každou minutou se ozývají zvuky výbuchů tišeji, a píseň naopak blasitěji.*

**MUŽSKÝ HLAS:** První kulka vypálila, pravý ucho ustřelila, a von pořád stál a furt jen ládoval. Druhá kulka vypálila, levý ucho ustřelila, a von pořád stál a furt jen ládoval. *V hospodě se objeví Karel Marek. MAREK:* *(zpívá)* Třetí kulka vypálila, celej nos mu ustřelila, a von pořád stál a furt jen ládoval.

*Voják si sundává z ramene pušku, nedbale ji pobodí k výčepu, sám se posadí na barovou stoličku.*

**SÁNDOR:** No to je dost... Dočkali jsme se. Für Gott, Kaiser und Vaterland! *(pěští hrozí portrétu za výčepem)* Buď proklet na věky věků, ty kate a vrahu svobodných národů!

*Sándor Szónyi sundává portrét ušerského imperátora, zpoza výčepu vytahuje portrét Franze Josefa a pověsí ho na stěnu místo Mikuláše II.*

*Poté hostinský bojovníkovi slavnostně přinese panáka líkéru.*

**SÁNDOR:** Pro udatného vojáka rakousko-uherské koruny je první panák na účet podniku. Prosím, pane Soldat Kostenlos!

**MAREK:** Kostenlos – to je dobrý. Aspoň nějaký prospěch z té výpravy je. Není to špatná višňovka. Skoro jak doma. U Kalicha měl hostinský Palivec taky dobrý líkér, dokud v jeho podniku mouchy portrét císaře pána neposraly. *(pozvedá číši)* Za klinického idiota Franze Josefa!

**SÁNDOR:** Igen. Igen! Jo-jo! *(k portrétu, oddaně)* Císař – pan Franz Josef. Kdybyste jen věděli, čím jsem si prošel, jen abych obraz našeho dobrého imperátora zachránil!... *(dolévá panáka, slavnostně ho podává vojákovi)* Za Franze Josefa! Ať žijí! *(hostinský se zatváří zasmušile a provinile)* Ale druhý panák už bude za vás účet. Válka... Krieg.

**MAREK:** *(česky)* No no, nestýskejte si, já jsem těže domněnky. Velká válka – to nejsou žádné žerty. Tři imperátoři a jeden sultán bojují v tom krieg. A to nemluvív om králích, kdejakých tam knížatech a generálních guvernérech neuznaných území. Vy se raději pro každý případ zásobte portréty i jiných monarchů. Kdoví jak se to všechno obrátí?

**SÁNDOR:** Gott strafe England! *(nalévá a podává mu panáka)*

**MAREK:** Ale buďte opatrní, abyste se do toho nezamotal, protože motanice v době geopolitických nepořádků k dobru nepřivede. *(napije se)* Na Nerudově ulici žila jedna lehkovázná paninka, manželka pohřebníka Nehody. Jak nám v tom Sarajevu odpráskli Ferdinanda, byl pan Nehoda neustále na cestách kvůli státním záležitostem. Paninka proto byla velmi sklzlá, a tak jí nenapadlo nic lepšího než si pořídit dva milence. Uzenáře pana Žišku a studenta Zábrodu. Ale aby nedošlo k nepříjemné motanici, vymyslela systém znamení. To tak přijde k jejímu domu student Zábroda a vidí, že na okenní římse stojí modrá begonie – to dá rozum, dnes mě tu nechtějí, dnes večer tu hostuje uzenář Žišek. A další den, řekněme, že přijde pan Žišek a vidí, že na okenním parapetu stojí červený sléz, a tak si pomyslí, dnes tu nejsem vítán, nyní je na návštěvě u paní student. A celé by to bylo dobře vymyšlené, kdyby se pohřebník Nehoda nevrátil s další vládní zakázkou a na okenní římse hned neuvídel červený sléz i modrou begonii. Copak to tu máte? To je křenová vodka?

**SÁNDOR:** Křenová vodka je po sedmi krejcarech. Musí mi odpustit, ale válka přinesla bídu. Předevčirem přišel jeden opilý vachmistr a říká, prodej mi, ty mizero, za dvacet rublů prase pro vojenské potřeby. K smrti jsem se vylekal a říkám, ať si ho vezme za deset. A on že ne – jestli chceš deset, tak mi ho prodej za třicet rublů. Padl jsem na kolena a prosím ho – jen mě nezabijejte, dám vám ho za pět rublů. A on na to – když čtyřicet, tak čtyřicet. Ale jedině proti stvrzence s pečeti, zes mi prase za padesát rublů prodal. Domluvili jsme se na stu. Já jsem dostal dvacet a on si nechal osmdesát. Toho strachu, co jsem záhl. Křičel na mě, že jak nezvednu cenu, zařízne mě jako Schwein. **MAREK:** Já, mimochodem, zrovna i Schwein potřebuju. Poddůstojník Wimmer mi přikázal, na, Karle Marku, tady máš dvě koruny proti stvrzence a maršuj do nejbližší osady a kup od civilního obyvatelstva dobře vykrmené Schwein pro strategické a taktické potřeby důstojnické kuchyně. Půl koruny potom vrátíš do kasy. Ale nesmíš, říká mi, podceňovat věrné odhodlaní místních obyvatel, kteří jsou ochotní se o dobytek podělit i bezplatně. A jestli budou vesničané plakat, tak na to nedbej. Není to kvůli smutku, ale kvůli hloubce citů k císaři pánu. Slivovici máš?

**SÁNDOR:** Osvoboditeli i se ztrátou prodám.

**MAREK:** Obecně platí, že směnný kurz ve vztahu k hloubce pocitů národa vůči císařským dobrodružstvím přímo závisí na blízkosti frontové linie. Když nás maršbatalion stál v Budějovicích, společnosti aktivní občané již od páte ráno seděli na nádraží s květinami a orchestrem. A všechno bylo zdarma – dokonce i vepřové koleno nebo knedlík. Ale už za dva týdny, když náš vlak stavěl v Přemyšli, museli jsme věrné poddané přemlouvat, aby nám aspoň vepřový ocásek prodali, klidně i tříkrát draž. A to najednou vás ke všem čertům posílají. Obzvlášť za korunu padesát. A pivo máte?

**SÁNDOR:** Pivo už nemáme... Nicht. *(postaví před Marka dalšího panáka líkéru)* Byl tady včera plukovník Skobelev, nalil do sebe deset tmavých ležáků, nezaplátil a utekl na záchod. Čekám na něj u dveří a on tam zurčí do mísy a u toho z plna hrdla volá: Bože náš, cara chraň. Když odchází, táhne s sebou glazované keramické umyvadlo – že prý takové hezké umyvadlo tady máte, já ho své milé poštovním vozem na rodné Kurilské ostrovy pošlu. Já mu domlouvám po dobrém, i po zlém, ale on odešel, pověšením pohrozil *(gestem naznačuje oprátku)*. Taková Schwein!

**MAREK:** Nicht. Poddůstojník Wimmer mrtvé Schwein nepotřebuje. Štábní kuchař Vaněk už ho vlastnoručně zařízne, až bude třeba. Jestli rozumíte, Wimmer se zajímá výlučně o živé a hranaté prase. Vliv populární-vědeckého

tisku se nesmí podceňovat. Když si přečetl můj článek, propadl myšlence ochutnat hranaté prase. Mimochodem, vědecký fakt! Prase nesmí před smrtí vědět, že už už půjde na porážku. Jinak se v jeho organismu ze stresu zvýší úroveň kortizolu a to má špatný vliv na kvalitu masa. Jeden řezník z Ostravy, ten, když svá prasata vykrmil na potřebnou váhu, přišel k nim do chlíva a do ouška jim něžně zpíval: *(zpívá)*

Halí, belí, koně v zelí

a hříbátka v petrželi,

a kravěnky, jak panenky,

šly se koupat do voděnký.

A tak zpíval, dokud všechna neusnula. No, a potom už je spící zařezal. Nečekaně. Aby úroveň kortizolu nevzrostla.

*Velmi silný výbuch. Hostinský se schovává pod výčepem.*

**SÁNDOR:** Neděvejte se na mě tak odsuzovačně. Smrti se nebojím. Víte, já jsem se taky chystal do války. Ale speciální komise mě kvůli revmatismu prohlásila za nevhodného do zákopů. Zkoušel jsem se s nimi domluvit, říkám, že nechci lelkovat za výčepem a višňovku se ztrátou nalévat. Odvezte mě co nejdřív do zákopů, neboť svobodné národy se samy neosvobodí. Co k tomu dodat, před službou jsem neutikal. Ne jako jiní... Někdo si stěžuje na revmatismus, někdo ze sebe dělá idiota...

**MAREK:** Dělat ze sebe idiota není žádná věda. Těžké je hrát si na rozumného. U nás v blázinci je jeden blázen, jmenuje se Řepa. Ten předstíral, že je Galileo Galilei. Na všechny otázky lékařů odpovídal: „To odmítám, ale Země je kulatá a točí se kolem Slunce.“

„Jste si jistý, pane Řepo, že jste Galileo Galilei?“

„To odmítám, ale Země je kulatá a točí se kolem Slunce.“

„A možná byste ráčil, pane Řepo, na snídani klystýrek?“

„To odmítám, ale Země je kulatá a točí se kolem Slunce.“

„A co taková sázená vejce místo klystýru, to byste si nedal, pane Řepo?“

„To neodmítám... Ale země je kulatá a točí se kolem Slunce.“

Držel se dlouho. Až dokud mu na pokoj nedali opravdového blázna, který se považoval za Tomáše Torquemadu. O tom požáru potom psaly všechny pražské noviny... Tak když pivo nemáte, dám si ještě ein křenovou vodku. Anebo raději rovnou zwei!

*Sándor před Marka postaví dva panáky.*

**SÁNDOR:** Za zwei křenové vodky to budou tři koruny. Tři! Drei!

**MAREK:** Za tři koruny nemá prase strategický význam. Ale kompromis se vždycky najde. Znamenitý básník Rouček slavil kdysi v putyce Starý rak vydání výroční sbírky poezie Umělec a Válka, a když se oslava dobrala svého konce, velmi se divil vystavenému účtu. Natolik se divil, že v záchvatu podivn rozbil židli o hlavu kelnera. Aby vyrovnal účet podniku, musel potom bezplatně napsat pro majitele hospody reklamní verš.

Válkou nezdolán je Starý rak

Neboť pivo má různý šmak

Za jejich pivem se vydej

A vítězství hledej

Já se samozřejmě na rozdíl od desetinásobného držitele ceny Zlatého pera s volným veršem a trochejem příliš nepřátelím, ale můžu pro vás vytvořit něco podobného.

Válkou nezdolán je Tlustý divočák

Višňovka má různý šmak

A císařský portrét

Ozdobí váš kyselý banket

Já si myslím, že to není špatné. Klidně to hned na reklamní straně Pražských Úředních Novin zveřejněte. Navíc v poslední době je tam spousta dobrých věcí. A jak jinak? Když chceš něco prodát, musíš se přizpůsobit kontextu dnešní doby. Lizátka Kanonýr – výbuch chuti! Pouze s mlýnký na maso Verdun připraví hospodyně sekanou jaksepatří! Lazebnictví Císařovo – dokud máte hlavu na ramenou, přijďte, oholíme! Jen si račte vybrat. Já vám napíšu veršík, dám vám půl koruny a vy mi dáte prase.

**SÁNDOR:** Drei! Pane Soldat. Drei! Rozumíte?

**MAREK:** Vážený, já chápu, že mi to prase za míň jak tři koruny neprodáte. Ale pochopte i mě. Poddůstojník Wimmer není ledajaká Schwein. Bylo mi řečeno, ať se bez Schwein k pluku nevracím. Na té Schwein závisí další rozložení sil na východní frontě.

**SÁNDOR:** A vy nejste o nic lepší, nadáváte tady ubohému hostinskému... Schwein. Schwein. Schwein. Eins višňovka, zwei křenové vodky. Tři koruny.

**MAREK:** Ale no tak, neplačte mi tady. Nechcete mi dát prase zadarmo, to je vaše věc. Ale i já musím splnit příkaz. A dokonce ani idiotský příkaz nelze nevyplnit. Při manévrech v týlu kapitán Feldhuber bez ustání opakoval: „Uchopte bajonet!“ Recht! Sundejte bodák! Links! Vaše životy, draží Soldaten, nestojí ani za posranou zlamanou grešli, takže když se milostpán rozhodne, je povinností každého Čecha zemřít za svého rodného imperátora Franze Josefa. **SÁNDOR:** Za Franze Josefa. Tři koruny.

**MAREK:** Když však náš maršbatalion vyslali na frontu, zastřelil se druhý den Feldhuber ze samopalu ve štábním vagonu. Nemohl snášet válečné



útrapy. Toho dne ráno oficírům vydali místo knedlíků suchary. Ale co se dá dělat, každý je zvyklý na něco jiného. Někomu nelezou ani knedlíky a někomu chutná i sláma jako Wurst aus Kuch. Pan Palivec U Kalicha mi kdysi vyprávěl historku o jedné vdově, které se zdálo, že jí slaměný klobouk sežrala kráva...

*Do hospody vchází dva rakouští vojáci.*

**SÁNDOR:** *(k vojákům, na Marka)* Tenhle Herr Soldat odmítá účet bezahlen.

**MAREK:** Ale o té vdově vám to nejspíš dovyprávím až jindy...



**KRUK:** *(ukrajinsky)* Ani hnout! Co seš zač? Jsi ozbrojený? Jak se jmenuješ?! *Karel Marek zvedá ruce.*

**MAREK:** *(česky)* Karel Marek! Druhý budějovický pěší pluk. Těší mě. A jak říkají vám?

**KRUK:** Mluv trochu srozumitelněji. Nerozumím. Ptám se, jestli máš zbraň? Zbra – ně!! Puška, bajonet?! Rozumíš? Bajonet?

**MAREK:** Bajonet? Bajonet nemá. Ztratil jsem ho v hospodě Tlustý divočák spolu s puškou a levou holínkou. I když to není jisté... To je jenom moje hypotéza. Měl jsem jednoho přítele, Františka Procházku, byl to redaktor Pražských Úředních Novin. Jemu se takové nepříjemnosti stávaly každý den. Šel takhle v pátek ke Křivé lípě a ráno se probudí a chybí mu v kapse hodinky. Vydal se je do hospody hledat. Ráno vidí, že hodinky jsou na místě, ale buřinku někde ztratil. Tak jde Procházka znovu do hospody, tentokrát hledat buřinku. Další den, zdá se, má všechno – i hodinky, i buřinku, ale chybí mu vycházková hůl. Z Křivé lípy se pan redaktor nikdy nemohl vrátit se vším. **KRUK:** No no... Ne tak rychle... Takže zbraň nemáš? Co jsi to za vojáka? Ani puška, ani bajonet. *(sundává si bajonet, ze zásobníku vynudává náboje a po zajištění zbraně podává pušku Markovi)* Na, vezmi si ji... Jenom se podívej, nedělej žádné hlouposti, nebo tě vlastnoručně zaškrtím. Já se vzdávám. Chápeš? Vzdávám se.

*Když Petro Kruk odevzdá pušku, pozvedne ruce.* **KRUK:** Poslušně hlásím, že dělostřelec semenivského carského pluku Petro Kruk se oficiálně nechává vzít do zajetí. Náboje i bajonet odevzdám později, až mě dovedeš do zajetí. Kudy jít? Doleva, doprava? Kde jsou vaše pozice?

## SOUČASNÁ HRA

Marek vrací zbraň Krukovi.

**MAREK:** Mně je tvoje puška k ničemu. Mně i ta moje nebyla zrovna k věci. Byla moc těžká. Tužka tolik nevází. I když František Procházka vždycky rád říkával, že pero agitátora je těžší než dělo. Možná proto teď všichni jeho příbuzní slouží v novinách. Svě rodiny příliš nelituje.

Kruk se snaží uručit zbraň Markovi, ten odporuje.

**KRUK:** No tak, vezmi si tu pušku. Nebo tě zastřelím!

Petro násilně uručí Karlovi zbraň.

**MAREK:** Jestli na tom trváš, tak si ji vezmu. Pěkně děkuji. Dobro bývá odměněno dobrem. Ačkoli ne vždycky se planeta točí dokola našich zářivých osob. Když se Procházka už poněkolikrátě vracel pro své galoše do Křivé lípy, hostinský ho odmítl: „Měl jste svoje galoše už minulý týden vykoupit.“ Od té doby mu už v té hospodě na sekýru nedali. No, tak se měj!

Marek si přehodí pušku přes rameno a jde. Petra nechává vzadu. Kruk se za ním rozběhne a zastaví ho.

**KRUK:** A co já? Tak jsme se nedomluvili. Jen tak jsem ti tu pušku nedal. Musím se dostat do zajetí. Nejlepší do oběda. Slyšel jsem, že u vás v zajetí bývá na oběd guláš. A dokud se nenaučíš jazyk, nemusíš ani pracovat. To samozřejmě platí jen tehdy, pokud jsi do zajetí přišel legálně, jsi tam oficiálně zaregistrován jako zajatec a navštěvuješ integrační kurzy. Protože jinak tě deportují zpátky. *(Petro natabuje záěstí)* No tak, zavaž mi ruce a ved mě do zajetí. Jenom uzel silně nezavazuj, aby mě netlačil.

**MAREK:** Ty seš ale tvrdohlavý. Neodbytnost, přáteli, k dobru nevede. To, když jsem pracoval v bance, jeden můj kolega byl oceněn jako nejlepší pracovník měsíce, protože každý večer po práci zůstával o půl hodiny déle. Ovšem brzy si však vedení na jeho dobrovolnou iniciativu zvyklo, a aby tento čestný titul získal znovu, musel v práci šoupat nohama už o hodinu déle. Po nějaké době však vedení jeho pracovní nasazení unavilo. On se však nevzdával. Stále zvyšoval latku, ačkoli se mu jeho nařzení opakovaně vymstilo. O rok později už to došlo tak daleko, že v práci i nocoval a odcházel pouze jednou za měsíc, aby se umyl a zaplatil alimenty.

Marek jde, Petro ho dobání.

**KRUK:** Tobě to nestačí, nebo co? Stůj! No tak, stůj! Ďas aby tě spral! Na, vezmi si moji hezkou holínku.

Petro si z levé nohy sundává nablýskanou oficiřskou holínku a podává ji Karlovi.

**KRUK:** Nosil je sám plukovník Skobelev. Mímochodem, nevidaná svině. Jenom na mě křičel – ty seš, Petro, už rok u dělostřelectva a doteď si pleteš links a rechts. Já jsem si nad tou vědou lámal hlavu. Dokonce jsem si k nohám přivázał slámu a seno – k levé noze seno a k pravé slámu. Ale pak naši dělostřeleckou jednotku, k naší smůle, umístili do stodoly a prase mi v noci to seno i slámu sezralo. A druhý den přišel příkaz – Vydej se, Petro, na pozici. Hlavně ale nic nepoleť. Dělo jsem namířil links, přímo na kostel, kde, jak se ukázalo, se pánové oficiři veselili s prostitutkami. Takže tahle holínka je to jediné, co zůstalo z mého plukovníka. Zůstala v ní ještě noha, ale protože tu jsem nepotřeboval, tak jsem ji vyhodil. Jenom si nepamatuju kam. Možná rechts, ale možná links.

**MAREK:** Nepotřebuju tvoji holínku. Wimmer je velmi zásadový, co se týče výroby. Podle vyhlásky o uniformě by měla obuv být jednoho střihu a onuce by z nich měly vyčnívat dva centimetry a čtyři milimetry, ani o fous víc. Jinak to nemůžeme vyhrát. Vojské onuce nejsou jenom zavšivené hadry – záleží na nich celá světová geopolitika.

**KRUK:** Vezmi si ji. Taková hezká holínka, skoro nenošená. *(silou nasazuje Markovi holínku na nobu)* Do prdele s tím! A moji čepici si vezmi. Taková pěkná furažka. Našeho vachmistra. Tu čepici jsem sundal z jeho ustřelené hlavy.

**MAREK:** Tím spíše tu tvoji furažku nechci. Dívej, je na ní jiná kokarda. Na rakouských je také dvouhlavý orel, ale u toho orla, pokud budeme věřit Průžským Úředním Novinám, je takový lidštější a tolerantnější výraz v obličejí.

**KRUK:** Na, vezmi si ji. Pěkná furažka – dokonce ani od krve není zamazaná.

**MAREK:** To nejde. Ve válce je potřeba rozeznat svoje od nepřátel. Když měli všichni stejné čepice, tak by se vojska do týdne navzájem postřílela.

**KRUK:** *(obání se furažkou)* Říkej si, co chceš, ale vezmi mě do zajetí!!

**MAREK:** Jak ti to ještě můžu vysvětlit... Poddůstojník Wimmer potřebuje prase. Schwein. Rozumíš? Bez Schwein není cesty zpět. At už se zajatcem, nebo bez něj.

**KRUK:** Svině? Vem té čert. Dostaneš svoji svini. Když jsem šel lesem, slyšel jsem cosi zpod země chrochtat... No jo. Přím odtud... Přísahám. Dřív by mě to možná překvapilo, ale dneska už ne. Před válkou jsem nebyl dál než v naší vesnici, ale dneska už mě nic nepřekvapí. Co jsem jen neviděl. Možná ve zdejších končinách žijí prasata pod zemí. Co se zastavuješ? Pojďme. *(Kruk táhne Marka kamsi doprava)* Ale slib mi, že jen co ti to prase najdu, vezmeš mě potom do zajetí... A že to zajetí bude dál od fronty. Aby to nedopadlo jako s tím našim Kalmykem. Toho, když zajali, byl už skoro na řadě ve frontě na guláš. Vytáhl si lžici z holínky, už se obližuje a chvalořečí Alláha, seč může.

Když najednou přišel protiútok. Co jen potom nařikal. Jako děcko plakal, když ho propustili a znovu deportovali do zákopů osvobozovat slovanské národy. Dívej. Někde tam. Cosi tam chrochtá. Nalevo... links.

MODERNÍ DIVADLO

TŘETÍ DĚJSTVÍ

↵

**MUŽSKÝ HLAS:** „Vážení blázni, uklidněte se... Pane Řepo, nezapomínejte, že jste Galileo Galilei, a přestaňte se štourat v nose. Děkuji za pozornost... Dějiny udělaly další kolo, ale zpupnost imperiálního mesiášství nikam nezmizela... Proším vás, občane Césare, přestaňte bít Napoleona tím přehozem. Ti bychom měli. Takzvané velké historické osobnosti se stejně jako před staletími domnívají, že mají historické právo uvrhnout na smrt miliony lidí, jejichž nicotnými životy pohrdají... Pozor! Proším o pozornost! Takzvané velké historické osobnosti se stejně jako před staletími domnívají, že mají historické právo uvrhnout na smrt miliony lidí, jejichž malými životy pohrdají. Pane, to, že se považujete za Cortése, vám nedává právo na Aristofanovu porci kaše... Pokračujeme. Lidstvo je znovu donuceno umírat za zrezivělou rytčířskou zbroj a zatuchlé symboly víry, na které si většina lidí vzpomene jenom při svěcení nepřové šunky o Velikonocích... Mohamede, přestaňte tahat Ježíše za vlasy. A vy, pane Torquemado, si nehrajte se sirkami! Tak si to shrneme. S ohledem na předchozí uvedené skutečnosti navrhuji podepsat petici na právo bláznů opustit jednou týdně stěny nemocnice, a to zejména tento pátek, protože slibuji U Kalicha kabaret. V případě zamítnutí našich oprávněných požadavků navrhuji, aby se celý blázinec připojil k hnutí občanské neposlušnosti a všichni vystavili během průjezdu císařské kolony své holé zadnice do oken. Ano, ano, panenka Marie, to se týká i vás.“

Rok 1914. Z přednášky Karla Marka, kterou přečetl duševně nemocným v době nuceného pobytu v blázinci.

Karel a Kruk se prodírají hustým lesem.

**MAREK:** Starodávná nauka bojového umění bušidō říká, že bojovník nemá cíl, ale pouze cestu... Pravidla bušidō se však zřejmě vztahují pouze na samuraje. Jednoho mého známého, když nocoval v seníku uprostřed pole, našli četníci a ptají se ho, kam a za jakým účelem jde bez příslušných dokladů? On jim povídá: „Poslušně hlásím, že cíl nemám. Mám jenom tu cestu.“ Ovšem jeho argumenty nebyly přijaty a byl nahlášen velení pluku pro pokus o dezerci. **KRUK:** To jsi pěkně řekl... Ačkoli já ničemu nerozumím. A proč Bůh obdaroval lidi různými jazyky? I tak jeden druhému skoro nerozumí... Ještě že my dva jsme si porozuměli, máme o čem poklábosit. Někdo takové štěstí nemá. U nás ve vesnici žil jeden idiot. Říkali mu Aljoška. Ten žvarlal po svém. Nikdo kromě houserů mu ve vesnici nerozuměl. Ale taky ho mobilizovali. Do štábu. Jako telefonního operátora-spojovatele, aby zodpovídal za komunikaci.

**MAREK:** Obecně platí, že nikdy nevíš, kam tě cesta zavede. Slavný básník Rouček jel takhle kdysi do Vídně na tvůřící setkání se svými obdivovate-li a potkal tam v nádražním bufetu vojáčka. A jelikož Roučkova poezie měla jednoznačné agitační charakter, a ještě více snad proto, že měl v té době v sobě již téměř smrtelnou dávku alkoholu, byl setkáním velmi dojat a dobrovolně se nabídl, že nebohému vojáčkovi odnese tlumok s puškou do vagonu. Vystrážílivěl až v Srbsku tenhle pan Rouček. V hodnosti vojína. Vojáček se naproti tomu probudil v hotelu Astoria ve Vídni a dlouho nemohl pochopit, proč ho cizí lidé žádají, aby jim podepsal sbírku básní Umělec a válka. Kam dál? Rechts? Links?

**KRUK:** Čert ví... Občas se stává, že člověk jde na jedno místo, ale objeví se někde úplně jinde. Jednou jsem se takhle šel pomodlit za děda Fomu a došel jsem na pouť. Vidím tam stan a vedle něj stojí naháněč a křičí: „Pojď dál, chlapče, ukážou ti balet Lva Nikolajeviče Tolstého na Čajkovského verše.“ Vešel jsem do stanu a tam mi pod nos hned strčili kus papíru. Svobodné slovanské národy, píše se, se samy neosvobodí: „Vezmi, Petro, pušku a jdi osvobozovat Konstantinopol od teutonských zednářů, neboť hranice našeho císaře jsou omezeny pouze jeho představitostí a končí jen tam, kam vkročí noha ruského vojáka.“

Hrdinové vchází na mýtinu, na které leží hora amputovaných končetin, zakrvácených obinadel, tamponů a jiného použitého lidského a lékařského materiálu. Kromě jiného useknutá noha. Petro zvedá končetinu.

**KRUK:** Vypadá to, že jsme přišli na místo.

Objeví se dva vojáci v ruských uniformách.

**RUSKÝ VOJÁK 1:** Co jste zač? Jak se jmenujete?

**KRUK:** Jsme vaši! Dělostřelec druhého semenivského pluku, Petro Kruk! Přivedl jsem zajatce!

Petro se snaží vzít Markovi pušku, ale nestihně to. Vojáci udeří Petra pažbami pušek do obličeje. Petro se snaží bránit a jako bojový palcát používá amputovanou končetinu.

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

↵

Stan humanitární mise Červeného kříže. Odzbrojení Marek a Kruk sedí v očekávání verdiktu. Petro drží v rukou namodralou končetinu. Dozorce se na něj dívá s neskryvaným opovržením.

**RUSKÝ VOJÁK 1:** *(rusky)* Takových dezertérů, jako jste vy, je v dnešní době hodně. Včera jsem viděl krásnou ženskou, jak se krade lesem. Všechno má, jak se patří – sarafán, vyšívany šáteček a zadek taky není k zahoezení. Jenom oči má nějaké úzké. Doběhl jsem k ní a zvedl dolní lem jejích šatů, abych se jí na ten zadek podíval – a tam není nic, jak by mělo být. Ukázalo se, že si jakýsi Kalmyk ze sousední roty to osvobozování slovanských národů rozmyslel. **KRUK:** Vždyť vám říkám, že jsem chytil zajatce. Křičel jsem na něj, aby se vzdal, ale on se na mě vrhnul. Vyřval mi pušku z ruky a z pravé nohy mi sundal holínku. Ale, prosím vás, zaznamenejte do protokolu o výsledku, že se mi v nerovném boji podařilo zachránit vojenskou čepici, bajonet, náboje a *(zvedá končetinu)* plukovníka Skobeleva. I když ne celého.

**MAREK:** *(česky)* Přesně tak to bylo. Něco podobného se stalo Hernánu Corteso-vi. Na osm set conquistadorů přistihlo Aztéky při koupání v rybníku, takže třem milionům indiánů nezbylo než se vzdát na milost a nemilost vítězům.

**RUSKÝ VOJÁK 1:** *(povyšně)* Dokonce ani po našem nemluví... Právě z jha jemu podobných *Neslovania* jsme přišli my, abychom *Slovany* osvobodili. *(k Petrovi)* Takže ty mi taďy nevykládej pohádky. Půjdete, ty šmejde, spolu se svým kamarádem před tribunál. *(k Markovi)* A ty seš kdo, mimochoodem? Kalmyk nebo jiný mongoloid?

**MAREK:** Homo sapiens. Poddruh Čech. O mých slovanských kořenech nemusíte pochybovat. Náš slavný rodokmen sahá až k prvním slovanské opici.

**RUSKÝ VOJÁK 2:** Takže Slavjan... Opravdu špatná. Zrovna od taková Slavjanů jsme i přijít Slavjany osvobodit.

Vchází milosrdná sestra Skobeleva a její služebná Gláška. Vojáci ustanou do pozoru a Skobelevové salutují.

**SKOBELEVA:** *(na pokraji slz)* – Kde... je?

**PETRO KRUK:** Poslušně hlásím – tady. Plukovník Skobelev *(ukazuje na nobu)*. Jediné, co se mi podařilo z boje přinést.

**SKOBELEVA:** Poznávám ji. Poznávám manželovu nohu. *(ovládá se)* Jak Serjožka zahynul?

**KRUK:** Poslušně hlásím – jak se patří na hrdinu. Výstřel nepřátelského děla roznesl plukovníka Skobeleva společně i s kostelem po celé východní frontě. Plukovník však do poslední chvíle byl na své pozici – nechtěl se nechat roztrhat na kusy. **SKOBELEVA:** To je celý Serjožka. To je celý on... A jak se vyrovnal se smrtí? Řekl, že je to velká čest zemřít za cara?

**KRUK:** Poslušně hlásím – přesně tak tomu bylo. Řekl, že je to velká čest položit život za cara.

**SKOBELEVA:** To je celý on. To je celý Serjožka. A vzkaz mi nechal vyřídit? Něco osobního?

**KRUK:** Poslušně hlásím – vzkaz vám vyřídit nechal. Už když se rozletěl na kusy, jeho hlava stihla za letu říct: „Předejte mé manželce ode mě něco osobního.“ Proto jsem také z boje zachránil tu nohu, aby vám od něj zůstalo něco osobního.

Petro Kruk slavnostně předává končetinu Skobelevové. Skobeleva nohu přijímá, pohládí Petra.

A vy a váš přítel budete postaveni před válečný soud. Za diskreditaci činnosti.

**SKOBELEVA:** Dobrý voják, statečný bojovník. Opravdový syn Vlasti. Tady máš. *(vytahuje stříbrný rubl a podává ho Petrovi, obrací se na Dozorce 1)* A ty, mizero, budeš i se svým kamarádem postaven před válečný tribunál. Za diskreditaci činnosti *(utírá Petrovi kapesníčkem zakrvácené čelo)*. Hrdina, prolil krev za nohu svého velitele. *(k Petrovi, něžně)* A ty, synku, odved zajatce, kam patří. Jen se ujisti, aby na něm po bití nezůstaly modřiny. Jen at vidí, že my Ženevskou úmluvu ctíme. Válka je svatá a my nepřátelíme smrt, ale kulturu. *(k Markovi, německy)* Ale kulturu jinak než na bajonetech nepřinesete.

**MAREK:** *(německy)* Zcela souhlasím. Kulturu jinak než na bajonetech nepřinesou. Co by to bylo za válku? To by v armádě zůstaly pouze orchestry. A to by bylo přinejmenším zvláštní. V jednom zákopu, řekněme, hraje violoncellové trio Brahmse a z nepřátelského zákopu odpovídá smyčcový kvintet Čajkovským. Tímto způsobem nepřátelé nemohou nnucovat svoji kulturu. Těžké dělostřelectvo je jiná věc. Vesnice byla srovnána se zemí a hned se ví – v této černozemí zapustí své kořeny Dostojevskij.

**SKOBELEVA:** Tak to říkal i Serjožka. Fjodor Ivanovič Dostojevskij klíčí jediné skrz kosti. Gláško! Pusť mi Čajkovského!

Gláška spustí gramofon. Rozezní se Květinový valčík z Louskáčku P. I. Čajkovského. Skobeleva si k brudi přitiskne utrženou nobu. Chvilí tančí valčík s končetinou. Když skončí, předá pahýl služebně.

**SKOBELEVA:** Zabal hrdinské ostatky mého manžela ke glazovanému keramickému umyvadlu a odešli je prvním poštovním vagonem na Kurilské ostrovy, aby mohl Serjožka ve své rodné zemi odpočívat se vším, co mu bylo drahé. *(na Petra)* A udatnému vojákoví dej všechno, co potřebuje. Jenom se ujisti, aby v tom nebyl kortizol nebo lepek. To by Serjožka neschválil. Vždy mu leželo na srdci dobré stravování bojovníků.

PÁTÉ DĚJSTVÍ

↵

Okolí hory Sokal. Kruk „doprovází“ Marka. Petro nese přes rame-no pušku a v ruce má velký koš s humanitární pomocí.

**KRUK:** Jednou jsem tu kulturu skoro viděl. To tehdy přišel pan plukovník a říká – zitra přijede pozvednout na frontovou linii morálku operní soubor Stanislavského, který předvede balet na motivy veršů Puškina, takže nenechte, do hajzlu, vy parchanti, umělce z hlavního města ve štychu. Dokud bude ta *kultura* probíhat, budete jako myši, sedte tiše a pokorně, a aby si ani jeden z vás, šmejďů, neuprdl. A když ucítíte divadelní katarzi, tak naopak křičte jako pominutí a tleskejte, dokud vám pazoury nezmodrají. My se ptáme, kdy k tomu dojde, a hlavně – co vlastně tá katarze je? Plukovník si trochu zanadával – jak je možné s takovými pitomci vyvádět světu kulturu. Ale vysvětlil nám to, jak mohl. Říká – když vám, vy zabeďněnci, přestane být jasné, co se na jevišti děje, tak to je katarze. Tak jsme to odkývali a znovu se vrátili na pozice. Sedíme a čekáme na představení. Jenomže místo baletu ten večer přišel plynový útok. Do té chvíle nikdo z nás ten zázrak neviděl. Naposledy jsme se objali, v hlavách myšlenka, že tohle je konečná... konec... Přijel operní soubor se svou katarzí.

Kruk se obliží, a když vidí, že už jsou daleko, zastavuje.

**KRUK:** Vypadá to, že jsme v bezpečí... Na, drž. Vzdávám se. *(odevzdává pušku Markovi, směrem ke koši)* Je docela těžký... Nejspíš tam jsou konzervy se slanečky. Hlavně to nepoplést – slanečci bývají ve velkých konzervách, které se podobají našlapným minám. Náš telefonista, ten idiot, si myslel, že někdo po cestě ztratil konzervu, a tak do ní začal píchat bajonetem.

Kruk a Marek nakukují do koše, vytáhnou z něj několik lahvi koňaku, bíbli, ikonky a několik pohlednic s agitačním obsahem.

**MAREK:** To jsem si myslel. Jenom silný alkohol a lehká duchovní strava. Na jednu stranu to dává smysl. Intoxikace alkoholem ve válce utlumuje pud sebezáchovy. Při útoku na drátěné zátarasy si musí být hominoidní primát jistý, že ho po hrdinské smrti čeká nějaká verze království nebeského. Mě osobně křesťanský ráj, kde té mezi mraky veselí neplnoletí andílci s lyrami, moc nezajímá...

**KRUK:** *(prohlíží si ikonky, zklamane)* Sakra. Kam se podíváš, všude samé oblečené ženské... Jako u nás v kostele, kam mě děd Foma brával jako kluka každou neděli. Tehdy mi stál i v tom kostele. Pamatuju si, jako by to bylo dneska, že jsem si vždycky představoval, jaké kozy má svatá Barbora. **MAREK:** Valhala je v tomto lákavější – nekonečná hostina s Thorem, to je pokušení. Ovšem tam, kde bývá nekonečná hostina, bude nejspíše i neko-nečná kocovina...

**KRUK:** *(stále ještě přebírá pohlednice s ikonami)* Kdyby tady byl aspoň jeden obrázek posledního soudu. Tam jsou hříšníci nahatí. To by se dalo aspoň na ženskou zadnici podívat.

**MAREK:** Alláhova nabídka taky není na první pohled špatná. Čtyřicet pa-nen jako posmrtná odměna přinejmenším zaujme, je však nutné upřesnit informace, co se týče cudnosti těchto dívek. Znal jsem jednu osmdesátiletou paní a ta muže ve svém úctyhodném věku nikdy neměla. Nemyslím si, že až se voják džihadu dostane do ráje, bude nadšený ze společnosti čtyřiceti osmdesátiletých panen.

**KRUK:** Takže k jídlu zase houbeles, ale vytřít si čím máme. I když na vytření taky nic moc, to je tak na odřený zadek. Ale dokud nevyrostou lopouchy, přijdou vhod.

Petro vybažuje pohlednice. Karel zvedá jeden z papírů a ukazuje na agitační karikaturu.

**MAREK:** Není dobré podceňovat význam propagandy. Dívej – voják v paškálu se svatozáří nabodává na bajonet opici v císařské přílbě s rohy. Hned tě napadne logická souvislost, že nebojuje s lidmi, ale s nějakými potvorami. A to není nadsázka. Válka dělá z lidí zvířata. Jeden můj známý, učitel na gymnáziu, učil před válkou božímu zákonu a křesťanské etice. Půl roku v přední linii a teď už bez sprostáren nedokáže odříkat ani Ave Maria. Zdrávas Maria, kurva, milosti páni, kurva, Pán s tebou, kurva!

**KRUK:** To je to, o čem mluvím – kdyby tam byla aspoň jedna fotka s nějakou kurvou. Náš poručík měl balíček karet, co někde ukořistil. Na těch kartách byly nahaté ženské. Když tu nehoráznost viděl náš kaplan, karty mu zabavil a poručíkovi přikázal postit se a stokrát odříkat otčenáš. Sám potom nechával vojáky podívat se za poplatek. Ve všední den to bylo za dvě vajíčka. V neděli nebo na církevní svátky to byla tři, protože to je hřích. Ale navzdory ceně se po každé bohoslužbě stála u svatého otce fronta. To jsi měl vidět! Každý si vzal kartu a hurá do křoví. Tolik sténání a křiku! Jednou dokonce přijela mise Červeného kříže kvůli tomu rozruchu, mysleli si, že to sténají ranění. Ještě že milosrdné sestry, které přijely, byly starší, to by se jinak mohlo úplně vymknout.

**MAREK:** *(prohlíží si karikaturu)* Zvláštní pozornost si zaslouží i rozměry obrázku. Vidíš? Voják je skoro desetkrát větší než opice. To za prvé zdůrazňuje sílu ruských zbraní a za druhé objasňuje, s jakými opicemi Mikuláš II. bojuje. Moje novinářská zkušenost mi říká, že je to Cebuella pygmaea. Kosman

LEDEN—ÚNOR 2024

## SOUČASNÁ HRA

zakrslý. Nejmenší opička na světě, která žije v amazonském deštném pralese. A skutečnost, že existuje, zjevně ruského samovládcе děsí.

*Po cestě se potáci namol opilý kaplan Onufrij. Svatý otec je oblečen do ženských šatů. S sebou nese pytel a lahev červeného vína. Když Onufrij vojáky uvidí, vykasá si šaty a vystrčí na ně holý zadek.*

**ONUFRIJ:** Ach kurva, bože, odpusť mi!

**KRUK:** Nebojte se. Jsme vaši. Dělostřelec druhého semenivského pluku Petro Kruk.

**ONUFRIJ:** Děkovati bohu, do prdele. Kaplan druhého semenivského pluku otec Onufrij. Určitě jste naši?

Kruk bere z rukou Marka pušku.

**KRUK:** Vaši, vaši… Vidíš? Vedu zajatce na naše pozice.

**ONUFRIJ:** Na naše pozice je to ale druhým směrem. Tam, kam jdete, vás nečeká nic dobrého. Toho strachu, co jsem vytřpěl. *(přibhne si z lahve)* Vracel jsem se z funusu padlých vojáků, když jsem uviděl známou hospodu a napadlo mě, že bych se tam mohl zastavit doplnit své zásoby kagoru. A jako naschvál tam byly lehkovážné děvy. Musel jsem se s nimi podělit o krev Kristovu, abych ty prostopánské přivedl na cestu zbožnosti. Třetí den se probudím a nad výčepem místo Mikuláše II. visí ten bezbožný Habsburk. *(k šatům)* Oblíknul jsem si, co mi první přišlo pod ruku. Co jen jsem si po cestě nevytřpěl. Na každém stanovišti se to se mnou snažili usmlouvat. Nabízeli mi velké peníze, ale já jsem si na sebe hřích sodomie nevzal… Bůh se mě ujal.

Onufrij dopíjí poslední kapky a vyhazuje lahev do křoví.

**KRUK:** A co tam máte v tom pytli, svatý otče?

**ONUFRIJ:** Polní oltář a ikonu svaté Barbory *(Kruk se natabuje k pytli, Onufrij ho bije po rukou)*. Nesahat, nebo tě prokleju. Tenhle pytel je můj kříž, sám ho musím nést.

**KRUK:** Jídlo nemáte?

**ONUFRIJ:** *(odřihne si)* Čistě duchovní stravu. *(křičuje se)* Tady máš svatý kříž. **KRUK:** A já se stejně podívám… *(natabuje se k pytli, ale na poslední chvíli se zarazí kvůli smradu)*… Fuj… Vždyt to smrdí jako hovno zdechlého prasete. **ONUFRIJ:** No, no… Nerouhej se. To jsou zachovalé relikvie svatého Tomáše, souteputníka pravoslavného vojska. Zapáchají. *(smířlivě)* Vojáčku, jestli ti vyhládo, tak tam za tou horou je vesnice. Všeho mají dostatek. Ptáky, ryby a tolik zvířat na porážku, jen co huba ráčí. Jdi s bohem, žehnám ti. Já taky pomalu půjdu.

Marek a Kruk se vydávají naznačeným směrem.

**MAREK:** Ted to možná i v křesťanském ráji takhle páchne. O nic líp než latríny. Ted se na nebesích nedá počítat ani s andělským orchestrem s loutnami a harfami. Uplavice kosí vojáky v zákopech líp než kulomet. To musí všichni čerství neobtěžiti smrdět tak, že to svatému Petrovi vhnáí slzy do očí. Takže kdybych si měl vybrat mezi propustkami do posmrtného života, pravděpodobně bych si vybral Hádovu říši. V klidu si ležet s pohárem vína ve společnosti Platona a Sokrata a u toho poslouchat Aristofanovy bajky.

*Marek a Petro mízí v lese. Onufrij se znovu pokrřizuje a přehodí si pytel přes ramena. Z pytle se ozývá prasecí uřestění. Objeví se dva vojáci v rakouských uniforcích.*

**RAKOUSKÝ VOJÁK 1:** Stand! Wer ist sie?

**ONUFRIJ:** Jsem poutnice, na pouťi boží… Měla jsem totiž vidění, že v těchto končinách žije svatý poustevník Fojimka. Ten, který se dnem i nocí modlí za mír mezi lidmi…

Vojáci natabují závěry svých pušek a míří hlavněmi na „poutnici“.

Onufrij si vyhrne šaty a vystrčí zadek.

**ONUFRIJ:** Přesto jsem ochotna vyhovět každému vojákovu přání. Dvě koruny za trochu smilstva. Za velké to budou tři koruny. Za míň než tři se nedám, to se budu bránit.

### SEŠTÉ DĚJSTVÍ

*Uprostřed vypálené vesnice stojí osamocená chalupa.*

**MUŽSKÝ HLAS:** „Od dob mé poslední cesty těmito končinami se hodně změnilo. Tam, kde stály vesnice, je teď vydrancovaná země. Nicméně i tak je možné najít úkryt, když je potřeba. A já toho moc nepotřebuji. Miluju tě. Stýská se mi po dětátku. Tvůj Karel“ Z neodeslaného dopisu manželce. 15. května.

Maryščina chalupa. Kruk, Marek a Maryška dopíjejí zbytky koňaku. Maryška jednou rukou houpe kolébku, v druhé drží skleničku. Nemluvně blasitě křičí.

**MAREK:** A tchán mému příteli říká: „Co s tím psaním budeš dělat? Anekdotami rodinu neuživíš. A mimoto máš dítě, co roste, taky bys měl dospět. Už jsem vám našel i místo v bance. Nic složitého. Budeš tam sedět od osmi do osmi a čtvrtletními zprávami můžeš mlátit mouchy.“

**MARYŠKA:** *(ke Krukovi)* Co to tam žvaní?

**KRUK:** Ptá se, jestli náhodou nemáte něco z masných a mléčných plemen, co by i chročtalo, i bylo možné podojit. A bylo hranaté.

**MARYŠKA:** Tady už půl roku nic hranatého nechročtalo. Ještě k tomu něco, co by bylo možné podojit…

**KRUK:** Podojit se dá všechno, co má cecky. My, když jsme nocovali v chlívku, tak tam kromě nás byla i svině s mladými, no, a někdy i svatý otec, když si splel kostel s kasárny. A když kaplan strážlivěl z kocoviny, odsunul nejmenší selátko a sám se přiblížil k samici – mlask-mlask, mlask-mlask… A to do té doby, než se v něm víra v Boha znovu neprobudila. Tak co, najde se tady něco strategicky hranatého?

**MARYŠKA:** Říkám ti, že nic nemáme. Měli jsme podvyživenou slepici a kulhavého kohouta. Ale kohouta zasáhl do oka minometný granát, tak abych mu ulehčila trápení, zmobilizovala jsem ho na vývar. A slepice, ta hlupačka, kvůli té ztrátě propadla smutku a z žalu odletěla na nebesa… Chápeš to? Zdá se, že je to jen hloupý pták, ale přesto… Láška.

**KRUK:** A když ti řeknu, že jsem nevěděl o zajetí já jeho, ale on mě, něco k snědku najdeš? Mně už ani ten humanitární koňak na prázdný žaludek neleze… *(Petro předává do rukou pušku Karlovi a zvedá ruce)* Vzdávám se! Vidíš? Ted jsem jeho zajatcem!

**MARYŠKA:** Mně je to jedno… Jestli jste dezertěří, a vy jste dezertěří, můžete si ustlat na seníku. Mně jsou ta vaše strategická hranatá prasata ukradená. Já jsem i svému manželovi říkala: „K čemu ti je ten pruský císař, když máme seník?“ I když počkejte – raději přenocujte ve sklípku, protože toho mého blbce mobilizovali přímo ze seníku na frontu. Do kavalerie. Jenom koně jsme neměli, tak jel ty svobodné národy osvobozovat na naší krávé. Není ten tvůj tovaryš nějaký násilník? Dítěti neublíží?

**KRUK:** O tom pochybuji… On je pitomec, ale mouše by neublížil, natož dítěti. **MAREK:** *(houpe kolébku)* Děti. Nejsnáze manipulovatelné jsou city k dětem. Přinejmenším jsem nikdy neviděl, že by v novinách psali: „Vezměte pušku a ochraňujte světlou budoucnost svého tchána!“ Nebo například: „Chop se zbraně a zachraň život své tetě Kláře ze třetího kolene!“ Hezké děcko. Jak se jmenuješ? **MARYŠKA:** Zatím jméno nemá… Uvidíme, jak to všechno skončí. Možná ho pojmenuju Ivánek, možná Johann a možná… Co ty? Jak se jmenuješ? **MAREK:** Karel.

**MARYŠKA:** A třeba ho pojmenuju Karel. Navíc jeden Karel u mě onehdy nocoval. Jenom tomuhle Karlovi říkali nějak jinak. Žil tady tři týdny, měsíc. Chlívek postavil. Berana zkrotil. Nebyl to špatný mužský. Našli ho ale, jen co je pravda, v chlívě a sebrali ho i s beranem. Zaregistrovali ho jako sapéra. Dokonce mi jednou psal. Prý se beran omylem dostal na minové pole. Napsal mi: „Pokud můžeš, milovaná ženo, pošli mi nového berana.“ Takže vy se raději schovejte do sklípku. A ty seš Petro?

**KRUK:** Děd Foma mě tak pojmenoval. Ale až tehdy, co mi narostl knírek. Do té doby jsem jméno neměl.

**MARYŠKA:** I Petro se u mě jednou schoval. Byl to silný mužský. Za tři dny mně studnu motykou skoro vykopal. Takže bude lepší, když přespíte tam. Když si pro něj a pro tu motyku přišli, nejdříve se podívali do sklípku, ale do studny se nedívali. I když jsem tam tehdy schovala selátko a hrábě. **KRUK:** Ó! A ty říkáš, že nic nemáš. My ho nechceme zadarmo. Dívej, tady je stříbrný rubl. Dala mi ho hraběnka. Jak ta si mě prohlížela. Ale já jsem ji odmítl. Nebylo se čeho chytnout, byla moc vyhublá.

**MARYŠKA:** Rubl je dobrý, ale… Jednou tak vidím, jak jde po cestě bátuška. Tak jsem ho zastavila: „Otče, přijďte ke mně, posvětte mi chalupu. Mám asi smůlu na chlapy.“ Celou noc světil. Ráno se probudím a ohrada je rozvalená, studna je plná zvratků a sele je fuč. Aspoň že ty hrábě mi nechal.

Karel houpe kolébku a pobrukuje si.

**MAREK:** Halí, belí, koně v zeli

a hříbátka v petrželi

a kravěnky, jak panenky,

Nemluvně se utišilo a usíná.

**MARYŠKA:** Dobří jste, chlapci, pořádní. Dej mi ten svůj rubl. Ukážu vám, kde je půda.

*Maryška přisune žebřík ke stěně. Kruk si přehodí pušku přes rameno a následuje ji. Marek zůstává u kolébky. Maryška a Kruk lezou po křivém žebříku nahoru.*

**PETRO:** Děd Foma mě měl hodně rád, i když to nedával najevo. Pořád nadával: „Jak jsem k tobě, ty usmrkanče, přišel?“ Ale nejsem hlupák a vím, že když mi dal jméno, tak jsem jeho rodina. Ten žebřík je shnilý, viklá se.

#### SEDMÉ DĚJSTVÍ

Ráno. Na půdě. Na seně je připraveno místo ke spaní. Na něm leží polonazí Kruk a Maryška.

**KRUK:** No nic moc… v noci ti běhají myši po zadku, střechou teče a žebřík je celý špatný… Já se u tebe asi zdržím – dám to tady do pořádku. To zajetí mi nikam neuteče. Náradí máš?

**MARYŠKA:** Kde je mu konec. To se tady přes noc jeden zdržel. Celou noc plakal, prý přišla inspekce a zjistila, že propil všechno zpevňovací náradí. A teď, povídá, mi důstojnická čest velí zastřelit se. Utěšovala jsem ho, jak jsem mohla. Lump jeden ráno vstal a z kůlny ukradl hrábě. Jako by na mých hrábích záleželo celé další rozložení sil na východní frontě – vojáci s nimi teď budou kopat zákopy. Snažila jsem se mu domluvit, ale on ať mu dám pokoj, nebo že ho důstojnická čest přiměje mě zastřelit.

**KRUK:** No co už, něco vymyslím. K dělostřelectvu neberou jen tak někoho. Mě poslali k dělu, až co jsem v důstojnické zemljance vymlátil potkany hráběmi. Potkani vyhrabali ve štábu mnoho děr, všechny mapy rozhryzali. A my jsme kvůli nedostatku navigace útočili na vlastní pozice. Kdyby Skobelev nezaspal a nezatroubil na ústup, nejspíš bychom se mlátili dodnes. Později za to obdržel svatojiřský kříž za částečnou záchranu vojenského útvaru. Nebud smutná, já tu střechu opravím. Budeme si halky žít. Mimochodem, jak ti říkájí?

**MARYŠKA:** Maryška. Ale říkej mi, jak chceš.

**KRUK:** Budu ti říkat Marie…

**MARYŠKA:** Domluveno. A ty náhodou nejsi násilník?

**KRUK:** Já jsem pořádný mužský. Takového jak já na ulici nenajdeš. Jednu ti samozřejmě uštědřit můžu, ale jen pokud jsem neobtědval… nebo jsem se přejedl. Já jím hodně a k večeři si dávám samohonku.

**MARYŠKA:** I za to díky milosrdnému bohu. *(naslouchá)* Nějak nám ten malý Petro utichl…

**KRUK:** A co by měl dělat? Děti spí… Toho dobráka Karla bychom taky měli přijmout do rodiny. Po našem si s ním sice nepokecáš, ale člověk je to laskavý. Může se starat o Petříka. Však vidíš, jak u něj děcko usíná. Oni jsou všichni stejní. U nás ve vesnici jsme taky měli jednoho idiota, jmenoval se Aljoška. Kromě houserů mu nikdo nerozuměl. Přišel k nim, něco jim chvíli žvatlal tím svým jazykem – halí belí koně v zeli – a houseři okamžitě usínali. Ovšem telefonista z něho, jen co je pravda, nebyl kdoví jaký. Náš spojovatel mu telefonuje – naktuju nám souřadnice a ten jen – halí belí koně v zeli… A kam střilet? Cert ví…

Zdála se ozývají zvuky. Nemluvně pláče. Kruk bere do ruky pušku, natabuje závěr a pozorně poslouchá hlasy, které se línou zdola.

**RAKOUSKÝ VOJÁK 1:** *(německy)* Co seš zač? Jaký máš cíl?

**MAREK:** Cíl nemám, mám jenom cestu.

**RAKOUSKÝ VOJÁK 2:** Seš zběh? Seš sám? Nebo je tady ještě někdo?

**MAREK:** Takovou informaci nevládnu. To se někdy stává… To je jak s tou vdovou, co se jí tehdy v dětství zdálo, že jí kráva sežrala klobook…

Zvuky úderů, dítě nekontrolovaně křičí. Ozbrojený voják v rakouské uniformě šplhá po žebříku na půdu. Kruk zmáčkne spoušť, ale puška, která byla v druhém dějství zajištěna, jak se dalo i očekávat, nevystřelí. Kruk se usměje, odloží pušku a zvedne ruce.

**KRUK:** Někdy jindy to tady dám do pořádku… Já se vrátím. Slyšel jsem, že u nich ze zajetí pouštějí na svátky. Vzdávám se! Petro Kruk se oficiálně vydává do zajetí.

**MARYŠKA:** Vždyť jsem říkala, že mám na ty chlapy asi smůlu… Nejspíš takhle i umřu. Jako ta slepice. Jen co se z kohouta stala polívka, už to nebyla ona. Pod kola bryčky se vrhala, do boudy k psísku lezla a toho rána šla k potůčku… Pokřízovala se křídly, zakvokala modlitbu a utopila se ve víru…

### OSMÉ DĚJSTVÍ

*Okolí hory Sokal. Horško. Karla a Petra doprovází rakouští vojáci. Cesta stoupá strmě vzhůru, eskortě se v plně polní jde ztěžka. Navíc jeden z nich kromě zásob táhne pytel. Petro Kruk je bosý a na sobě má jen spodní prádlo, ale to mu nebrání, aby kypěl optimismem.*

**KRUK:** *(zpívá)*

Hej, býci, proč jste vstali

Čopak pole silně zarostlo

Čopak radlice zrezivěla

Či se otupilo krojidlo

**MAREK:** Tady vidíte, jak člověk pospíchá do zajetí! Motivovaného člověka si s níkým nespletete. To je jak s tím četníkem, co stál na rohu Slezské a Ko-línské. Tomu jste mohli přímo před nosem vyvádět, co jste chtěli. Třeba se na portrét císaře vykadit a jemu bylo všechno jedno. Nic nevidí, nic neslyší, ani nemrkne a stojí jak socha svatého Václava. To jenom když přivezli do

sousedského krámku zboží, to se probudil. Kde máte živnostenské oprávnění, kde máte licenci a spotřební daň? Ten se vám dal do vyšetřování, že by i Pinkerton záviděl.

**RAKOUSKÝ VOJÁK 1:** *(zadýchaně)* Ty seš mi ale žvanil. Hned je vidět, co jste zač. Ještě když jsem byl v týlu, sloužil u nás jeden Čech. Ten taky uměl jenom vyprávět bajky v hospodě u piva. Mimochodem, je ti dost podobný. **MAREK:** O tom pochybuji. Současná věda tvrdí, že na světě v jeden moment existuje až šest dvojníků jednoho člověka. Já sám jsem jednoho svého viděl ještě před válkou. Představte si, že mě, čestného člověka, zadrželi četníci za kráče akvária z národní knihovny. Naštěstí ale našli pravého zloděje. Já jsem potom schválně šel k soudu. Prohlížím si obžalovaného a on jako by mi z oka vypadl. Akorát že já mám uši nahoře zakulacené a on je měl jako elf, špičaté. Vy jste si nevšiml, jaké uši měl váš známý? Zakulacené, nebo špičaté? **Přikázal** jsem mu, aby střežil tajné pytle s pískem, ale on na postu usnul. Nejenže v noci cigáni všechny tajné pytle ukradli, ale ještě mu šlohli řemen. Ráno přijel na kontrolu generál a on, jako by se nechumelilo, vstal do pozoru a v té samé chvíli z něho spadly kalhoty. Tak moc nekecej. Uši máte všichni stejné.

**MAREK:** To je ošemetné téma. Každé lidské ucho je unikátní a má vlastní cenu. Například bankovní systém Papuánců na Nové Guineji je založen pouze na uších. V těchto krajích daleko od civilizace peníze ještě nevymysleli, a tak místo nich Aboridžinci využívají uřezané uši svých nepřátel. Mimochodem, právě proto ještě naše Národní banka na Nové Guineji není představena. Nemůžou se s místními náčelníky domluvit na kurzu ucha k zlatému. Jak tedy skončila ta kontrola?

**RAKOUSKÝ VOJÁK 1:** Poslali ho na tři týdny na hauptvachu. A já, jakožto zodpovědný za tajné pytle, jsem byl hned druhý den převeden do zákopů. **MAREK:** To mě mrzí. Takže tebe potrestali víc. Na hauptvaše bývá obvykle bezpečněji než v zákopech. Zákopy nikdo jiný kromě tebe nebrání, tam se nevyspíš. A na hauptvaše tvůj spánek nepřetržitě střeží ve dvou směnách dva hlídači. Jak i teď, ne? Vypadá to, že jsme sice zadrženi, ale cestujeme v pohodlnějších podmínkách. Jako by nestačilo, že svoji zbraň vlečete na hrbu, ale ještě se táhnete s nepřátelskou puškou a smradlavým pytlem.

**RAKOUSKÝ VOJÁK 1:** To je v pořádku. Ani ty nebudeš na plukovním raportu vonět parfémem. Začíná být horko. Jako za bouřky.

Vojáci se zastavují, sundávají tlumoky a pušky a uседají na trávu.

**KRUK:** *(k rakouským vojákům)* Proč jsme se zastavili? Oběd už asi nestihneme, ale večeři ještě určitě stihnout můžeme… Kalmyk mi vyprávěl, jak zajatce po večeři odměňují sladkostmi. Tak co, jdeme? *(zpívá)*

Kupředu, volí, vrcholky uschly

Bodláky mamy opadaly

A radlice je jako nová

Což jste se to zastavili, ej, býci?

**RAKOUSKÝ VOJÁK 1:** *(Markovi, k Petrovi)* Z něho si vezmi příklad. Opravdov ý voják. Ne jak ty… Ani v zajetí neztrácí bojovného ducha. Na smrt jde s písní!

**MAREK:** A zrovna to není vůbec divné. Píseň je jediná umělecká forma, která před smrtí dokáže pozvednout morálku. Divné by bylo, kdyby člověk před smrtí začal tancovat polku.

Rakouský voják 1 vytahuje pouzdro na cigarety a nabízí Petrovi papirosku, Karla demonstrativně ignoruje. Petro si zapalí a usadí se vedle Marka.

**KRUK:** Vidíš? Už i kuřivo nám nabízí… *(Petro si potáhne a podá papirosku Karlovi)* Ještě jsem slyšel, že u vás v zajetí rozdávají pěkné kalhoty. Mně by se zrovna jedny hodily. *(Karel si potáhne a podá nedopalek Petrovi)* A hlavní je, že je dají všem. A dokonce zadarmo. Jistě, jenom dokud se nenaučíš jazyk. *(Petro si potáhne a podává nedopalek Karlovi)* Ale já jsem všechno promyslel. Jazyk se budu učit hodně dlouho.

**RAKOUSKÝ VOJÁK 2:** Koukej, Fridrichu, tady někdo ztratil konzervu… Vypadá to na sledě v másle.

*Rakouský voják 1 se snaží bodákem otevřít konzervu. Vjbuch. Rozpřtělí se dým. Karel Marek a Petro Kruk stojí u zobavených těl. Petro jim sundává z nobou bolínky a zbytky mundírů, vybírá to, co ještě jakž takž vypadá a obléká se. Marek zase nablíží do pytle – z toho vykoukne prase masného a mléčného plemene (ačkoliv obyčejné, nikoli hranaté).*

### DEVÁTÉ DĚJSTVÍ

Hospoda Tlustý divočák. Občas jsou slyšet silné dělostřelecké salvy. Za výčepem visí portrét ušeruského imperátora Mikuláše, který se čas od času zachvěje od neutichajících vjbuchů. Kvůli vystrělením děl se každou chvíli třese i majitel podniku – hostinský Sándor Szörnyi. Do hospody uchází Karel Marek a Petro Kruk. Vojáci u výčepu odkládají pušky a pytel s prasetem a posadí se.

## SOUČASNÁ HRA

**SÁNDOR:** *(již bez dřívějšího nadšení)* – No to je dost... Dočkali jsme se. *(jen tak mimoděk)* Für Gott, Kaiser und Vaterland! *(pouze ze zvuku hrozí pěsti portrétu za výčepem)* Bud proklet na věky věků, ty kate a vrahu svobodných národů!

Sándor Szőnyi věší na místo jednoho imperátora portrét druhého.

**MAREK:** Raději se neunáhlen, možná i tentokrát to nebude nadlouho. Když si imperátoři hrají na vojáčky déle než jeden den, tak to vůbec nemá smysl nic plánovat... Jeden můj známý zubář z Litavy si vytrhl dvanáct zubů, aby ho lékařská komise uznala boje nezdatným. Protože si přečetl, že podle zdravotního dotazníku musí voják mít nejméně jedenadvacet zubů. Jenže druhý den tuto podmínku snížili o dva zuby a potom ještě o dva a potom ještě o tři... Zubář tak svého cíle dosáhl, ale nyní se stravuje pouze polévkami. Dvě višňovky, kostenlos.

**SÁNDOR:** Zadarmo už nenalévám... Vy nás nejdřív zcela osvobodte a pak budeme slavit. Za poslední tři dny jsem trikrát měnil portréty. Máte peníze?

Petro si sundává holínky, položí je na stůl.

**KRUK:** Na všechno...

Sándor si povzdychne, vezme si holínky a vojákům nalije.

**SÁNDOR:** Včera večer tady taky byli – „nalit, můj bratr, vodka, dokud venku tma bez slunce a měsíc a Alláh mě nevidí. A my platit za to konzerva s ryba.“ Ještěže jsem si včas uvědomil, že je to mina, tak jsem ji vyhodil. Čert aby vzal ten váš krieg. *(vzdychá)*

**MAREK:** Vy se, pane, příliš nermute. Optimismus nelze pozbyt ani v těch nejhorsích časech. Jeden můj přítel tvořil pro Svět zvířat zoologické křížovky. Tahle profese není ani v době míru příliš výnosná, natož pak za války. Není se čemu divit, že ho manželka opustila kvůli dluhům a že on sám propadl hluboké depresi. Byl tak nešťastný, že nedokázal spojit dokonce ani slova krokodýl a krakatiec do jednoho logického řetězce. To byla i poslední kapka. Jednoho smutného rána si přivázal šle k lustru, postavil se na židli a okolo krku si utáhl oprátku a... uviděl na skříni lahev slivovice schovanou na zlé časy. A co myslíte? Loknul si slivovice a okamžitě prozřel a věděl, v čem tkví kouzlo spojení krokodýla a krakatiec v jednom dílu skládačky. Rozebhl se ke svému pracovnímu stolu, ale v zápalu inspirace si zapomněl sundat smyčku. Naštěstí zrovna v tu chvíli přišel pan domácí a vyprostil toho blázna z oprátky a předal mu soudní příkaz k vystěhování z bytu.

**KRUK:** Nějak málo jste nám nalil za takové pěkné holínky. Vaše uniforma je pohodlná. Padne mi jako ulitá. U nás měl zásobování na starosti jeden důstojník z urozené sultánovy rodiny. Ali ibn von Burhammad. Skoro hrabě. A tenhle hrabě-sultán znal po našem, nepočítaje sprostárny, deset slov a v počtech byl opravdu špatný – napačítat uměl jenom do třiceti tři. A když přišel čas převzít výbavu, chodil celý náš pluk v holínkách velikosti třicet tři. My jsme mu potom v noci namazali hubu sádlem, aby se nedostal do ráje. **SÁNDOR:** Buďte rádi, že jsem vám vůbec nalil, protože holínky poslední dobou nikdo nechce. Včera v noci na dvůr přiletěly tři střely, ovšem ani jedna nevybuchla. A co vám to tam chrochtá v pytli? Já bych si raději jako protihodnotu vzal prase. **KRUK:** To nejde. To prase je moje vstupenka do lepšího světa. Doufám, že mě ten tvůj Wimmer do zajetí poveze automobilem. Protože pěšky jsem se už nachodil. A klidně i aeroplánem. Ale k tomu je těžké se dostat. Nám jednou do zákopů shodili z letadla letáky s výzvou ke kapitulaci. Z nějakého důvodu jsme si mysleli, že nám to letáky slouží jako letenky a všichni jsme běželi v houfu za letadlem, že nám to nevdají, vezměte nás. A Maďaři, kteří stáli naproti nám, si pomysleli, že jsme se vydali do útoku a taky svoje pozice opustili... Toho dne se frontová linie posunula o dvacet kilometrů. Mohlo to být i víc, ale my jsme byli vyčerpaní z toho běhu za letadlem. No, tak s pánem bohem. Svobodné národy se samy neosvobodí.

Petro si přehodí pytel na ramena. Do hospody vchází dva vojáci v rus-

kých uniformách.

**SÁNDOR:** *(odevzdaně)* Konečně... Tak jsme se dočkali.

Sándor vytahuje zpod výčepu portrét Mikuláše II. a věší ho vedle Franze

Josefa. Schovává se pod výčep a čeká na rozuzlení.

**VOJÁK V RUSKÉ UNIFORMĚ 1:** *(natahuje závěr pušky)* Za boha, cara a Vlast!

**VOJÁK V RUSKÉ UNIFORMĚ 2:** Alláhu akbar!

Petro hodí na nepřátele pytel s prasetem a popadne pušku. Chaotické výstřely.

### DESÁTÉ DĚJSTVÍ

Okolí hory Sokal. Noc. Liják. Hrom. Blesky. Kruk nese na rukou

poraněného Karla. Když Kruk najde vhodné místo, snaží se svého přítele ochránit před deštěm.

**KRUK:** Hlavně neumírej... Slyšíš? Já bez tebe nedojdu... A to já vlevo, ne vpravo... Jenom neumírej...

**MAREK:** *(blouzní)* Jedně vodově... se zdálo...

**PETRO:** No, no, nežvaň... Je to jen škrábnutí... To se zahojí... Odpočívej, bratříčku... Chtělo by to líh, ale kde ho vzít... *(přikládá k ráně trávu a bláto)* „Země at’ jsi silná, trávo bojuj a krev zastavuj.“ Děd Foma mi takhle vždycky

léčil odřeniny... Ty si umíš vybrat správnou chvíli... Odpočívej... *(brouká ukolébavku)* chodí sen kolem oken a dřímota dokola plota... Co to, ksakru, já jsem zapomněl, jak je to dál... Proč zrovna dokl.

*Petro nějakou dobu tiše sedí vedle svého bezvědomého přítele. V dálce je slyšet předsmrtné kvičení prasete. Petro naslouchá. Kvičení se stupňuje.*

Petro bere do rukou pušku.

**KRUK:** Jenom neumírej, nebo tě vlastnoručně uskrtím.

Petro se vydává za zvuky.

### JEDENÁCTÉ DĚJSTVÍ

**MUŽSKÝHLAS:** Cestou Petro vzpomínal na šťastné předválečné roky, obzvlášť na to, jak o Velikonocích chodíval na hřbitov vzpomínat na svého děda Fomu, kterého z nějakého jen jemu známého důvodu vždycky považoval za svého dědečka, když se opil. Na dědově kříži našel pověšené vajíčko obarvené v cibulovém nálevu, ale k veliké lahvi sváteční samohonky toho nebylo dost, a tak pokračoval v hledání s naději, že si doplní proviant na hrobech jemu neznámých lidí, když si po chvíli všiml kusu překvapivě chutného uzeneho vepřového ve velikonočním košíku báby Prisky. Petro se zmocnil kousek masa, zastavil se a ulomil z synovci staré ženy. Honička, do níž se s radostí zapojila celá vesnice, trvala deset minut a čtrnáct vteřin. Přesně tolik času Petro potřeboval, aby během sprinterského běhu s překážkami v podobě hřbitovních výkopů snědl dvě kila vepřového. Když Petro spolkl poslední kousek masa, zastavil se a ulomil z nějakého opuštěného hrobu kus shnilého kříže a přešel do protiútku. Síly však nebyly vyrovnané a Petro záhy přišel o svůj nástroj odporu a k tomu o kousek ucha. Ačkoli Petro Kruk čelil bolestivým úderům rozhněvaných obyvatel vesnice, jen se usmíval, protože chutí té podivné šunky za to stál... Karel Marek. Z nepublikovaného fejetonu.

Petro vchází na lesní mýtinu. Bytost podobná člověku, oblečená do hadrů (bláznivý poustevník Fojimka) se křížuje před naporcováním zabitého prasete. Když Kruk tobo blázna uvidí, z uleknutí málem upustí pušku.

**KRUK:** Co jsi zač?!

**FOJIMKA:** *(mumlá a obrací se k masu)* Povznes se do nebeského království stvoření boží a řekni svému nebeskému stvořiteli, že se brzy vrátím k jeho práci jako beztělesný anděl-cherubín.

**KRUK:** *(natahuje závěr pušky)* Ptám se, co jsi zač! Zvíře? Člověk? Jak se jmenuješ? *Poustevník padá na kolena, hluboce se uklání.*

**FOJIMKA:** Stvoření boží... Jmenuju se Fojimka! *(naříká)* Svá bedra pomažu kadidlem, ochutnám plody poznání a až přijde konec světa, dám odpočinout své duši od zlovůle služebníků Antikrista a tesáků jejich dábelských.

**KRUK:** No, no, neřnukej, ty potvoro... Máš nějakou šunku?

**FOJIMKA:** Je psáno – až zazní hromové polnice, přivítej soudný den v modlitbě a samotě...

**KRUK:** Nech si ty své pohádky o ráji. Máš nějakou šunku? Kde ji schováváš?

Petro dá bláznivému poustevníkovi pár facek – V očích Fojimky se objeví něco podobného prozření.

**FOJIMKA:** Mám... Mám šunku, i koleno, i klobásy... Díky milosrdnému bohu je všeho dost... Všeho je dostatek... *(vyjekne)* Až zazní hromové polnice... *Petro znovu uštědří blázniví faceku. Fojimka pokorně zmlkne a odklidí hlušinu, která zakrývá otvor vedoucí do podzemí.*

**FOJIMKA:** Vlez dolů, stvoření boží. Jenom dej pozor, je to tady úzké...

Fojimka a Kruk ležou po žebříku dolů do podzemí.

**FOJIMKA:** Vstup do poustevny je jako brána do ráje – musí být úzký, aby do něj nepronikl duch dábelský.

**KRUK:** Fuj, tady to smrdí... Jako na vojenské latrině.

Fojimka a Kruk se ocitnou ve velké jeskyni, katakombách. Poustevníkova cela je osvětlena voskovými svíecemi, stěny zdobí obrazy svatých, v obrádkách chrochtají dobře živená prasata a na hácích visí uzená vykuchaná zvířata. Když prasata v obradách spatří svého majitele, začnou kvičet a dožadovat se jídla. Kruk si prohlíží tu podivnou mnišskou celu.

**KRUK:** Co to je, do prdele, za prasecí vojsko?

**FOJIMKA:** *(líbá prasata)* Prasata mi jsou v téhle hrůzně době i potravou i spolubesedníky... Svatý Bonifác totiž říká: „Až přijde konec světa, obklopte se božími tvory – v nich najdete spásu a útěchu.“ *(skubrá)* Potřeboval bych nějaké krmení pro čuníky...

**KRUK:** Možná máš i samohonku, ty prasečí generále? Jenom se opovaž mi lhát – řekni pravdu!

**FOJIMKA:** Otec nebeský nám přikázal, abychom přijímali dary boží... Tak proč ne... proč ne... *(vytáhne velkou lahev kalné tekutiny)*. Tady, anděli... Louhuju v ní muchomůrky... Je to dobrá muchomůrovka. Občas si sám dám doušek a hned mám prorocké vize – nebeské světlo, nebeskou bránu a klíčníka, svatého Petra.

Petro se napíše.

**KRUK:** Do prdele... Je silná... Chutná mi.

**FOJIMKA:** Lidem totiž bylo řečeno, aby pekli chléb vezejší ani ne tak pro sebe jako pro boží stvoření. *(skubrá)* Potřeboval bych nějaké krmení pro čuníky... Krmení... Z kůry a žaludů rostou pomalu, neřadí...

Petro neotálí a dál do sebe nalévá obsah lahve a u toho plní vojenský tlu-mok šunkou.

**KRUK:** Dostaneš své krmivo, potvoro boží. Dostaneš ho. Až přijde konec světa, nakrmíme celé tvé hospodářství. Bude dost i pro prasata. Nakrmíme je natolik, že tím úzkým otvorem ani neprolezou. Natolik budou vykrmená. *Petro se znovu napíše a nejistě kráčí k žebříku. Nad ním se objeví světlo nebeské. Kruk leze po žebříku nahoru. Leze dlouho. Jeho pohyb se s každou příčkou žebříku zpomalují. Petro se ze všech sil snaží vylézt nahoru, ale svého cíle dosáhnout nemůže. Vyčerpaný se zastaví, aby popadl dech.*

**KRUK:** Co se, ksakru, děje? Zdálo se, že je to kousek... Copak jsem znovu zabloudil?

Petro se opět napíše z lahve. Z nicého nic se objeví Skobeleva. Milosrdná sestra krmi lžičkou zcela obvázaného vojáka bez končetin.

**SKOBELEVA:** Dobrý voják, statečný bojovník...

**PETRO:** *(mává lahví)* Paní Skobeleva, to jsem já, Petro Kruk! Já jsem se asi ztratil...

**SKOBELEVA:** *(neušimá si Petra, k vojákovi)* Jez, jez... Dobrý voják. Skutečný syn Vlasti!

**KRUK:** Paní Skobeleva! Kam ted? Rechts, nebo doleva?

**SKOBELEVA:** Proč nejíš? Vždyť je to bez lepku. *(přísně)* Nebo chceš raději ochutnat naši kulturu?

**KRUK:** Do prdele s vámi i tou vaší kulturou!

Petro se snaží dostat po žebříku nahoru ke světlu, ale tělo ho neposlouchá.

**KRUK:** *(vylekaně)* Co se, sakra, děje?

Objeví se Maryška. Žena houpe prázdnou kolébku.

**MARIE:** *(zpívá)*

Chodí sen kolem oken

A dřímota dokola plota.

Ptá se sen dřímoty:

Kde my budeme nocovati?

**KRUK:** Marie, já jsem tady zabloudil... Možná přenocuju u tebe...

**MARYŠKA:** Střecha je shnilá, žebřík se viklá... Na půdě není radno se schovávat... *Žena zmizí stejně tak náhle, jako se objevila.*

**KRUK:** Neutíkej mi, nebo tě uskrtím!!

Objeví se kaplan Onufrij. Svatý otec sedí na kříži a pije kagor.

**ONUFRIJ:** Sláva tobě, Pane. Kurva. Kam mřííte?

**KRUK:** Ztratil se mi zajatec... Karle!!! Karle!!! Kde seš, Karle!!!

**ONUFRIJ:** V tom případě musíš druhým směrem. *(v rukou drží zakrvácený pytel)* Na, tady máš relikvie svatého Tomáše, ochránce pravoslavného vojska. Ukážou ti cestu.

**KRUK:** *(vyděšeně)* Nechci! Nechci tam jít!!

Objeví se Sándor. Oběšený hostinský se pohupuje na oprátce před portréty monarchů.

**SÁNDOR:** Tak jsme se dočkali. Nakonec. *(z ramen si sundává hlavu a podává ji Petrovi)* Na, kostenlos. Inšalláh.

**KRUK:** Lidé dobří, pomozte mi!!

Objeví se Onufrij.

**ONUFRIJ:** *(násilím vloží Petrovi do rukou pytel)* Na, vezmi si ho. Je to dobrý pytel, vidíš, skoro ani není od krve. Jenom za malé smilstvo, neprohluj.

**KRUK:** Panenko Marie, vezmi si rubl – jenom mi ukaž cestu!!!

Objeví se Maryška (zpívá, v kolébce houpe hranaté prase) Děti, děti, kam s vámi... Posadit vás na lopatu. Tak, vyhodit vás z chalupy...

**KRUK:** Já nechci! Nechci z chalupy!!!

Objeví se uřežaná hlava Sándora.

**SÁNDOR:** Nedívejte se na mě tak odsuzovačně. Smrti se nebojím... Ale speciální komise mě kvůli revmatismu prohlásila za nevhodného Hádova království. **KRUK:** Vypadněte odsud, ztraceni ďablové!

Objeví se Skobeleva a Gláška s gramofonem.

**SKOBELEVA:** Gláško! Čajkovského pro všechny! *Gramofon natáhne Glášku. Z ženy se ozývá cosi strašlivého, víc podobně Wagnerově Jřždě Valkýr nežli Čajkovskému. Petro se plazí ke světlu, ale znovu se ocitá ve Fojimkově cele. Kruk padá k nobám poustevníka.*

**KRUK:** *(vzlyká)* Já jsem nechtěl, děde Fomo... *(pláče)* Nechtěl jsem... Vždyť jsem se za vás šel pomodlit... a byla tam poutí. Vidím, že tam stojí stan...

**FOJIMKA:** *(skubrá)* Potřeboval bych nějaké krmení pro čuníky... Krmení... Bez krmení nevzlétnu... *(sténá)* Až zazní hromové polnice...

**KRUK:** *(pláče)* Na, tady máte! Přinesl jsem vám krmení! Jak jsem slíbil! Přinesl jsem ho! Přinesl jsem vám krmení pro čuníky! Tady máte! Jezte, bestie! Jezte! **VOJÁK BEZ KONČETIN:** *(křičí za letu)* Katarze!

Petro vyděšeně vyjekne a běží k žebříku, cestou ztrácí pušku.

**FOJIMKA:** To se někdy stává, Petro. Zdá se, že jdeš na jedno místo, ale nakonec se ocitneš na úplně jiném místě.

*Fojimka si zasune hlaveň pušky do úst. Výstřel. Tma.*
**KRUK:** *(ze tmy)* Karle, pomoz mi! Snaží se mě sežrat uzené prase!!! Karle!!! Karle!!!

## DVANÁCTÉ DĚJSTVÍ

Léto roku 1915. Darnycký tábor pro české válečné zajatce. Železná palandy. Zaušivené deky. Na kavalcích leží těla podobající se více mrtvolám než živým lidem. František Procházka sedí u Marka.

**FRANTIŠEK:** Karle, Karle... Osud tě znovu z toho světa přivedl. Když jsem uviděl na seznamu vězňů známé jméno, přemýšlel jsem, zda jsi to ty... Tady máš. *(podává mu bochník černého chleba a nějaké jídlo)* Promiň, ted je to v Kyjevě s proviantem špatné. Ale pořád lepší než u vás v táboře – tyfus už pryš kosil polovinu našich lidí. A Rakušáci, jak jsem slyšel, nemají jídlo vůbec. Nechávají je chodit žebrať na trh. Mám napsat své manželce, že jsi přežil?

**MAREK:** Ne... K čertu s manželkou... Definitivně.

**FRANTIŠEK:** No, nebud smutný. Alespoň máš čas na psaní. Navíc nás čekají velké věci. I když asi chápeš, že ted je tvoje literární tvorba zbytečná. Lidé by si tě neměli pamatovat jako tvůrce anekdot. A ne každý může být jako Aristofanes. Žurnalistika je věc jiná. Umění bezprostřední reakce. Na každém písemku závisí život a smrt milionů lidí. Snad jsi nezapomněl, jak poskládat slova do věty?

**MAREK:** Já jsem poslední roky psal spíše o životě zvířat.

**FRANTIŠEK:** Nastal čas, kdy je možné psát i o lidech. Jen jez, jez... V takových časech se národy zocelují. Rusové nám konečně věnovali pozornost. Pohrávají si s naším národním uvědoměním a jsou připraveni nám po válce zaručit samostatný stát. Samozřejmě pod carským protektorátem. Tak se k nám přidej... Jako dopisovatel do novin Čechoslovan a jako český vlastenec do sboru. V Čechoslovanu samozřejmě neplatí, ale ti, kteří jsou ve sboru, mají zaručena dvě jídla denně. Ještě budeme bojovat. Budeš psát a účastnit se agitace. Novinářský brk je lehčí než bajonet. Co tomu říkáš?

Vchází dva vojáci – stráže v ruské uniformě. Přechází k sousednímu lůžku, vynáší mrtvé tělo. Karel se natahuje po bochníku černého chleba.

## TŘINÁCTÁ SCÉNA

Kyjev. Rok 1916. Redakce časopisu Čechoslovan. Karel Marek sedí za stolem a vytahuje z psacího stroje list papíru, podává ho Františkovi.

**FRANTIŠEK:** *(mumlá si podnosem)* Ruská říše... ..z vůle panovníka... svatým pravoslavným křížem... právoplatné místo v Konstantinopoli, Bělehradě, Bratislavě a Praze. Mateřská pouta slovanství... chrání budoucnost dětí... To zní dobře... Co dobře, to zní výborně. *(strčí si list papíru do kapsy)* Do tisku. Mimochodem, ten důstojník, kterému jsi včera v restauraci v Prorizné ulici rozbil lahvi hlavu, ti vyhozuje, že tě vyzve na souboj... No, tak se měj. *Procházka odchází. Karel vytahuje nový list a ukládá ho do psacího stroje.*

**MAREK:** *(píše)* Muchomůrovka mezitím předvedla v Petrově mozku další podivnou píruetu. Kruk se rozloučil s pohostinným poustevníkem Fojimkou, vyžádal si nejtučnější šunku z jeho zásob a vydal se hledat Karla Marka. Ve válce však, jak je známo, neexistují cesty, jen směry, a tak není divu, že se po chvíli ocitl na východní frontové linii. Petrův příchod vyvolal u nepřátelské přesily paniku. Zdálo se, že kulky, kterými se ruští vojáci snažili provrtat Petrovo tělo, statečného vojáka minuly. Díky síle samohonky znásobené léčivými vlastnostmi hub byl Kruk téměř tři dny ve stavu bojové kuráže, kterou by mu záviděli i dávní vikiništi berserkové. Bez bolesti a soucitu přemohl holýma rukama během tři hodin vojáky tři pevnosti a díky tomuto manévru konečně nastaly dlouho očekávané změny na východní frontě. Za jeho výkon, a zejména za to, že se u skoro bezvědomého Petra našel tlumok s uzenuo hranatou šunkou mléčného a masného plemene, udělil hrdinovi poddůstojník Wimmer stříbrnou medaili. Po návratu ze spítalou pokračoval voják ve své válečné cestě. Petrovo jméno však nikdy nezískalo zaslouženého místa v dějinách. Ne každý může být Napoleonem. A protože v kapse vojákovy uniformy našly milosrdné sestry doklady na jméno Friedricha von Krag, byl Petro přearzen do příslušného praporu a právě pod tímto vznešeným příjmením úspěšně získával vojenskou slávu až do nešťastné události u vesnice Tupý Kut. Té noci se Petrovi zdálo, že kráva sežrala ženě slaměný klobouk...

V redakci se objeví rozčilený důstojník. V ruce drží šavli. Hlavu má obvázanou.

**MAREK:** Ale tuhle příhodu vám nejspíš povím až jindy...

### PIRÁTSKÁ ZÁTOKA

## ABC

- 9 ÚT** 19.00 W. Shakespeare **JAK SE VÁM LÍBÍ**  
**10 ST** 19.00 K. Čapek **BÍLÁ NEMOC**  
*Anglické titulky*  
**11 ČT** 19.00 M. Vačkář, O. Havelka  
**ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE**  
**12 PÁ** 19.00 A. Miller **SMRT OBCHODNÍHO CESTUJÍCÍHO**  
*+ Prohlídka zákulisí po představení*  
**13 SO** 17.00 E. Ferrante, A. De Angelis  
**GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ**  
**15 PO** 19.00 W. Shakespeare **ROMEO A JULIE**  
*+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně*  
**16 ÚT** 10.00 S. Petřů **OSVOBOZENÉ – TRENAŽÉR ČESKÉ POLITICKÉ SATIRY**  
*Kronika pro školy na Malé scéně*  
 19.00 M. Vačkář, O. Havelka  
**ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE**  
**17 ST** 19.00 W. Shakespeare **ROMEO A JULIE**  
**18 ČT** 19.00 K. Čapek **BÍLÁ NEMOC**  
*+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně, prohlídka zákulisí po představení*  
**19 PÁ** 10.00 S. Petřů **OSVOBOZENÉ – TRENAŽÉR ČESKÉ POLITICKÉ SATIRY**  
*Kronika pro školy na Malé scéně*  
 19.00 R. Sonego, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**  
**20 SO** 10.00 **HERECKÝ KURZ PRO NEHERCE**  
*Malá scéna*  
 15.00 P. Rut **KAREL HAŠLER JINÝ, LEPŠÍ**  
*Kronika na Malé scéně*  
 19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**  
*+ Prohlídka zákulisí po představení*  
**21 NE** 15.00 **MOVIE DANCE SHOW**  
*Pronájem*  
 18.00 **MOVIE DANCE SHOW**  
*Pronájem*  
**22 PO** 10.00 S. Petřů **OSVOBOZENÉ – TRENAŽÉR ČESKÉ POLITICKÉ SATIRY**  
*Kronika pro školy na Malé scéně*  
 19.00 L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**  
**23 ÚT** 19.00 W. Shakespeare **HAMLET**  
**24 ST** 10.00 W. Shakespeare **HAMLET**  
**25 ČT** 19.00 E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**  
**26 PÁ** 19.00 N. V. Gogol **REVIZOR**  
*+ Prohlídka zákulisí po představení*  
**27 SO** 17.00 E. Ferrante, A. De Angelis  
**GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ**  
**28 NE** 15.00 J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**  
**29 PO** 19.00 W. Shakespeare **JAK SE VÁM LÍBÍ**  
**31 ST** 19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**

## ROKOKO

- 10 ST** 19.00 D. Jařab **ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY**  
**11 ČT** 19.00 M. McDonagh **PAN POLŠTÁŘ**  
**13 SO** 19.00 E. Kishon **ODDACÍ LIST**  
**14 NE** 19.00 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**  
**15 PO** 19.00 S. Stone **YERMA**  
**16 ÚT** 19.00 L. Trmíková **ZAHRADNÍČEK / VŠE MÉ JE TVÉ**  
*Divadelní spolek JEDL*  
**17 ST** 19.00 E. Kishon **ODDACÍ LIST**  
**19 PÁ** 19.00 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**  
**20 SO** 19.30 **ROZPUSTILÁ NOC**  
*Pronájem*  
**24 ST** 19.00 P. Weiss, M. Pavlíček **MARAT + SADE**  
**25 ČT** 19.00 J. Suchý, F. Havlík **DR. JOHANN FAUST, PRAHA II, KARLOVO NÁM. 40**  
**26 PÁ** 19.00 H. Ibsen, L. Trmíková  
**OPERA IBSEN / PŘÍZRKY**  
*Divadelní spolek JEDL*  
**28 NE** 19.00 L. Trmíková **MANŽELSKÁ HISTORIE**  
*Divadelní spolek JEDL*  
**29 PO** 20.00 L. Trmíková **SUZANNE RENAUD**  
*Divadelní spolek JEDL*  
**30 ÚT** 19.00 L. Trmíková **ŽENY, DRŽTE HUBY!**  
*Divadelní spolek JEDL*  
**31 ST** 19.00 M. McDonagh **PAN POLŠTÁŘ**

## 3KINO ART PASÁŽ

- 21 NE** 15.00 A. Wesker **KUCHYŇ**  
*Pasáž v domě U Nováků*  
 19.30 A. Wesker **KUCHYŇ**  
*Pasáž v domě U Nováků*  
**22 PO** 19.30 A. Wesker **KUCHYŇ**  
*Pasáž v domě U Nováků,*  
*+ lektorský úvod od 19.00*  
**27 SO** 15.00 A. Wesker **KUCHYŇ**  
*Pasáž v domě U Nováků*

## KOMEDIE

- 8 PO** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**  
**9 ÚT** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**  
**10 ST** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**  
**11 ČT** 18.00 **NA HRANICI SKUTEČNOSTI**  
*Vernisáž výstavy a koncert Zhilee*  
**12 PÁ** 19.30 **PRAŽSKÁ DERNIÉRA** L. Brutovský **IOKASTÉ**  
*+ Anglické titulky, pro předplatitele a členy První řady za 150 Kč*  
**15 PO** 19.30 L. Vagnerová **PANOPTIKUM**  
*Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company*  
**16 ÚT** 19.30 L. Vagnerová **GOSSIP**  
*Lenka Vagnerová & Company*  
**17 ST** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**  
**19 PÁ** 19.30 B.-M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**  
*+ Lektorský úvod od 19.00*  
**20 SO** 19.30 A. Ricaño **HOTEL GOOD LUCK**  
*+ Lektorský úvod od 19.00*  
**22 PO** 19.30 L. von Trier, D. Alighieri  
**KOMEDIE JACK STAVÍ DŮM**  
*+ Lektorský úvod od 19.00*  
**23 ÚT** 19.30 L. Vagnerová **RIDERS**  
*Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company*  
**24 ST** 19.30 L. Vagnerová **PANOPTIKUM**  
*Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company*  
**27 SO** 15.00 **NOVOROČNÍ TANEČNÍ ODPOLEDNE**  
*Pronájem, pořadatel STAPPT*  
**29 PO** 19.30 T. Loužný, M. Nováková **BÍLÝ KARIBU**  
*+ Lektorský úvod od 19.00,*  
*host Činoherní studio Ústí nad Labem*  
**30 ÚT** 19.30 J. Maksymov **TESLA**  
*+ Anglické titulky*  
**31 ST** 10.00 J. Maksymov **TESLA**  
*Pro školy*  
 19.30 Ch. Josephine **JÁ, JOHAN\*A**  
*+ Lektorský úvod od 19.00, anglické titulky*



**VOJNA A MÍR**  
**LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ**  
 REŽIE: MICHAL DOČEKAL

Stěžejní dílo světové literatury se vrací po půl století na pražské jeviště a spolu s ním celá škála postav procházejících jednou z rozhodujících kapitol evropských dějin. Rozmařilá aristokratická společnost a její deziluze ve válečném šílenství, hledání pravdy a smyslu života, ztráta ideálů i nevinnosti. A také láska, lehkomyšlnost a touha po opravdovosti. Idealista Pierre Bezuchov s očima a srdcem dokořán, racionální a energický Andrej Bolkonskij, mladičká Nataša Rostovová, vypočítaví sourozenci Anatol a Helena Kuraginovi, oddaná Marie Bolkonská nebo horlivý Nikolaj Rostov, to jsou zástupci generace, jejíž životy a vztahy se osudově proměňovaly spolu s postupem Napoleonovy armády. Co člověk musí milovat a co nenávidět? A jaká síla tomu všemu vládne?

ABC  
**22. 1. 19.00**



**IOKASTÉ**  
**LUKÁŠ BRUTOVSKÝ**  
 REŽIE: LUKÁŠ BRUTOVSKÝ

Moderní verze klasického mýtu o toxické maskulinitě od Sofokla po Donalda Trumpa. Střet antiky se současností, mýtu s #metoo. Příběh královny, která si – jak bývá v antických tragédiích zvykem – užila utrpení na několik životů dopředu. Příběh ženy, která byla vždy na okraji zájmu mužů (divadelních postav i autorů). Příběh postavy, která ve slavné Sofoklově tragédii dostává největší prostor v momentě, kdy posel popisuje její sebevraždu.

**PRAŽSKÁ DERNIÉRA V KOMEDII**  
**12. 1. 19.30**



# LEDEN



AKTUÁLNÍ INFORMACE  
 O PROGRAMU  
 NALEZNETE NA

[WWW.  
 MESTSKA  
 DIVADLA  
 PRAZSKA  
 .CZ](http://WWW.MESTSKADIVADLA.PRAZSKA.CZ)

ZMĚNA PROGRAMU  
 VYHRAZENA

## ABC

- 1 ČT** 19.00 M. Vačkář, O. Havelka  
**ZÍTRA SWING BUDE ZNÍTI VŠUDE**
- 2 PÁ** 19.00 K. Čapek **BÍLÁ NEMOC**  
+ Prohlídka zákulisí po představení,  
anglické titulky
- 3 SO** 19.00 N. V. Gogol **REVIZOR**
- 4 NE** 19.00 S. Petřík **OSVOBOZENÉ – TRENAŽÉR ČESKÉ  
POLITICKÉ SATIRY**  
Kronika pro školy na Malé scéně
- 19.00 W. Shakespeare **HAMLET**  
+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
- 10 SO** 15.00 H. Petružela **REŽISÉR ALFRÉD RADOK  
NEJEN V MDP**  
Kronika na Malé scéně
- 11 NE** 15.00 E. Ferrante, A. De Angelis  
**GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ**
- 12 PO** 19.00 K. Čapek **BÍLÁ NEMOC**
- 13 ÚT** 19.00 W. Shakespeare **JAK SE VÁM LÍBÍ**  
+ Lektorský úvod od 18.30 na Malé scéně
- 14 ST** 19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**  
+ Prohlídka zákulisí po představení
- 15 ČT** 18.30 **MÍSTA DŮVĚRNÝCH POTKÁNÍ**  
Malá scéna
- 17 SO** 14.00 J. Potůček **ARCHITEKTURA A HISTORIE**  
Architektonická prohlídka
- 18 NE** 14.00 J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**
- 19 PO** 10.00 J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**  
Pro školy
- 14.00 J. M. Barrie, D. Drábek **PETR PAN**  
Klub mladého diváka
- 20 ÚT** 19.00 W. Shakespeare **ROMEO A JULIE**
- 22 ČT** 10.00 S. Petřík **OSVOBOZENÉ – TRENAŽÉR ČESKÉ  
POLITICKÉ SATIRY**  
Kronika pro školy na Malé scéně
- 19.00 R. Sonogo, R. Giordano **VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM...**
- 24 SO** 17.00 E. Ferrante, A. De Angelis  
**GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ**
- 25 NE** 19.00 D. Drábek, D. Král, T. Belko **ELEFANTAZIE**
- 26 PO** 19.00 L. N. Tolstoj **VOJNA A MÍR**
- 27 ÚT** 19.00 E. Thompson **NA ZLATÉM JEZEŘE**
- 28 ST** 15.00 W. Shakespeare **JAK SE VÁM LÍBÍ**  
Klub mladého diváka
- 29 ČT** 19.00 W. Russell **SHIRLEY VALENTINE**  
+ Prohlídka zákulisí po představení

## ROKOKO

- 2 PÁ** 19.00 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**
- 6 ÚT** 19.30 L. Trmíková **MANŽELSKÁ HISTORIE**  
+ Prohlídka zákulisí po představení,  
Divadelní spolek JEDL
- 7 ST** 19.00 L. Trmíková **SOUKROMÉ ROZHOVORY**  
Divadelní spolek JEDL
- 8 ČT** 19.00 D. Jařab **ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY**
- 9 PÁ** 19.00 S. Stone **YERMA**
- 10 SO** 19.00 M. McDonagh **PAN POLŠTÁŘ**
- 12 PO** 19.00 L. Trmíková **ŽENY, DRŽTE HUBY!**  
Divadelní spolek JEDL
- 13 ÚT** 19.00 H. Ibsen, L. Trmíková **OPERA IBSEN / PŘÍZRKY**  
Divadelní spolek JEDL
- 15 ČT** 19.00 H. Ibsen, L. Trmíková **OPERA IBSEN / PŘÍZRKY**  
Divadelní spolek JEDL
- 16 PÁ** 19.30 L. Trmíková **ZAHRADNÍČEK / VŠE MĚ JE TVÉ**  
Divadelní spolek JEDL
- 17 SO** 19.00 D. Drábek **HEREČKA SOBOTNÍ NOCI**
- 19 PO** 19.00 D. Jařab **ČURDA, HRDINA JEDNÉ PROHRY**
- 21 ST** 19.00 P. Weiss, M. Pavlíček **MARAT + SADE**
- 27 ÚT** 19.00 J. Suchý, F. Havlík **DR. JOHANN FAUST,  
PRAHA II, KARLOVO NÁM. 40**
- 28 ST** 19.00 R. Schimmelpfennig **PRASKLEJ SVĚT**
- 29 ČT** 19.00 M. McDonagh **PAN POLŠTÁŘ**

## 3KINO ART PASÁŽ

- 10 SO** 15.00 A. Wesker **KUCHYŇ**  
Pasáž v domě U Nováků
- 19.30 A. Wesker **KUCHYŇ**  
Pasáž v domě U Nováků
- 12 PO** 19.30 A. Wesker **KUCHYŇ**  
Pasáž v domě U Nováků,  
+ lektorský úvod od 19.00
- 14 ST** 19.30 A. Wesker **KUCHYŇ**  
Pasáž v domě U Nováků
- 16 PÁ** 19.30 A. Wesker **KUCHYŇ**  
Pasáž v domě U Nováků
- 20 ÚT** 19.30 A. Wesker **KUCHYŇ**  
Pasáž v domě U Nováků
- 24 SO** 19.30 **NA VÝCHODNÍ FRONTĚ BEZ PRASÁTKA** ●●  
Pasáž v domě U Nováků, scénické čtení

## KOMEDIE

- 1 ČT** 19.30 L. Vagnerová **PANOPTIKUM**  
Lenka Vagnerová & Company
- 2 PÁ** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 3 SO** 19.30 D. Bowie, E. Walsh **LAZARUS**
- 5 PO** 19.30 L. Vagnerová **PANOPTIKUM**  
Lenka Vagnerová & Company
- 6 ÚT** 19.30 L. Vagnerová **GOSSIP**  
Lenka Vagnerová & Company
- 7 ST** 19.30 A. Ricaño **HOTEL GOOD LUCK**  
+ Lektorský úvod od 19.00
- 8 ČT** 19.30 L. von Trier, D. Alighieri  
**KOMEDIE JACK STAVÍ DŮM**  
+ Lektorský úvod od 19.00, předplatné skupiny V
- 12 PO** 19.30 Ch. Josephine **JÁ, JOHAN\*A**
- 16 PÁ** 19.30 L. Vagnerová **RIDERS**  
Lenka Vagnerová & Company
- 19 PO** 10.00 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla  
**ANTIGONA**  
Pro školy, koprodukce s Divadlem Drak
- 19.30 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla  
**ANTIGONA**  
+ Lektorský úvod od 19.00,  
koprodukce s Divadlem Drak
- 20 ÚT** 10.00 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla  
**ANTIGONA**  
Pro školy, koprodukce s Divadlem Drak
- 15.00 T. Jarkovský, J. Vašíček podle Sofokla  
**ANTIGONA**  
Klub mladého diváka,  
koprodukce s Divadlem Drak
- 21 ST** 19.30 L. Vagnerová **RIDERS**  
Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company
- 22 ČT** 10.00 L. Vagnerová **RIDERS**  
Pro školy, koprodukce s Lenka  
Vagnerová & Company
- 19.30 L. Vagnerová **RIDERS**  
Koprodukce s Lenka Vagnerová & Company
- 23 PÁ** 19.30 B.-M. Koltès **ROBERTO ZUCCO**
- 26 PO** 19.30 J. Hašek, A. Saavedra **ŠVEJK 2022**  
Host, Festival Jižní spojka 2024,  
Jihočeské divadlo
- 27 ÚT** 19.30 Ch. Josephine **JÁ, JOHAN\*A**  
+ Lektorský úvod od 19.00
- 28 ST** 10.00 Ch. Josephine **JÁ, JOHAN\*A**  
Pro školy
- 19.30 J. Maksymov **TESLA**
- 29 ČT** 10.00 J. Maksymov **TESLA**  
Pro školy

AKTUÁLNÍ INFORMACE  
O PROGRAMU  
NALEZNETE NA

[WWW.  
MESTSKA  
DIVADLA  
PRAZSKA  
.CZ](http://WWW.MESTSKA<br/>DIVADLA<br/>PRAZSKA<br/>.CZ)

ZMĚNA PROGRAMU  
VYHRAZENA

**PRASKLEJ SVĚT**  
ROLAND SCHIMMELPFENNIG  
REŽIE: MICHAL DOČEKAL

Hořce aktuální tragikomedie od jednoho z nejhranějších současných německých dramatiků. Zveme vás na večírek! Budou ústřice, šampaňské a hodně zábavy! Večírek se ale trochu zvrtně... Když společnosti začnou docházet slova, prasklina mezi jejich světy se začne rozvírat. Co bude dál? Co mají ti čtyři společného? Peníze! Jedni je mají, druzí je potřebují. Vždycky jde přece o krev a o peníze!

ROKOKO **28. 2. 19.00**



**JÁ, JOHAN\*A**  
CHARLIE JOSEPHINE  
REŽIE: ALŽBETA VRZGULA

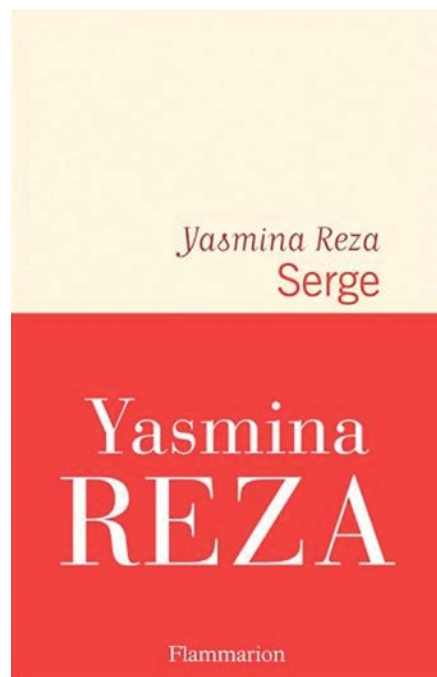
Příběh válečnice, která vedla francouzské vojsko během stoleté války proti Anglii, a mučednice, jež byla roku 1431 upálena jako kacířka a v roce 1920 blahořečena, zpracovalo a vyložilo nesčetně umělců. Světová premiéra hry *I, Joan* Charlie Josephine byla uvedena roku 2022 v londýnském divadle Shakespeare's Globe a hovořilo se o ní jako o jednom z nejkontroverznějších děl roku. V divadle Komédie inscenaci podle tohoto textu připravuje česko-slovenský tvůrčí tým a vzniká ve spolupráci s queer platformou PINKBUS. Není tedy pochyb, že uvidíte hýřivou podívanou, která se vám ovšem bude zadírat pod kůži jako tříška z dřevěné hranice, kterou pod Johanou postavil církevní soud.

KOMEDIE  
**12. A 27. 2. 19.30, 28. 2. 10.00**



# ÚNOR





YASMINA REZA: *Serge*.  
Flammarion: Paris 2021, 233 s.

## LITERÁRNÍ TERITORIUM

### – SKVĚLÁ DRAMATIČKA I PROZAIČKA

K nih, v nichž ožívají ozvuky šoa, najdeme v knihkupectvích i knihovnách nespočet. Až příliš, řekli by mnozí. Přesto je dobře, že se takové stále píšou. Bez některých by totiž současný literární – ale i divadelní – svět byl o poznání méně zábavný. Nemístný humor? Uvidíme.

Yasmina Reza se po celém světě proslavila jako dramatička, ba komediografka. Její divadelní komedie – počínaje *Obrazem* (někdy uváděným pod názvem *Kumšt*), přes *Tři verze života* až třeba po hojně inscenovaného *Boba masakru* – patří dlouhodobě k tomu nejlepšímu, co tento žánr v současnosti nabízí. Ne nadarmo ji ostatně francouzská kritika už před drahými lety dala do souvislosti s dvěma velikány, kteří dobře vědí, co je komedie zač: zkrátka něco mezi Molièrem a Woody Allenem!<sup>1</sup>

Reza je ovšem již dobré čtvrtstoletí také úspěšnou prozaičkou. Na literární dráhu se vydala koncem devadesátých let minulého století se souborem autobiografických kratších próz *Hammerklavier* a od té doby se pravidelně vrací: se *Zoufalstvím* (Une désolation), *Adamem Haberbergem*, *Šťastnými štěstími* (Heureux les heureux), cenou Renaudot ověčeným *Babylonem* (Babylone) či s knihou *Svíтанí, večer nebo noc. Literární portrét Nicolase Sarkozyho* (L'aube le soir ou la nuit. Portrait littéraire de Nicolas Sarkozy).

Pravda, k tuzemským čtenářům se v češtině dostaly pouze dva první jmenované romány, a to jen ve skromných nákladech péčí menšího nakladatelského domu Fra. A tak jako by pro nás Reza-spisovatelka snad ani neexistovala. To ovšem nic nemění na tom, že jak *Zoufalství*, tak především *Adam Haberberg* představují vrcholná díla moderní francouzské literatury. Umějí být zábavná i ve chvílích, kdy hovoří o nejvážnějších tématech, a mnohdy nabízejí i bryskní vhledy do světa umělecké tvorby a literatury. „Snažil jsem se uchovat si hloupou a naivní představu, že se stanu spisovatelem, tedy člověkem, který se snaží uniknout sám před sebou,“ praví třeba titulní postava (z) *Adama Haberberga*. Ostatně ne nadarmo je jedním z Reziných literárních vzorů jistý Milan Kundera, který, jak známo, rovněž koketoval s tvorbou divadelní – a rozhodně ne neúspěšně.

Patří-li spisovatelka (či snad, řečeno po kunderovsku, *romanopiskyně*) Reza v českém prostředí ke jménům (nepatříčtě) opomíjeným, nechceme-li říci přímo neznámým, ve Francii je její postavení zcela odlišné. Každá její nová kniha poutá pozornost a její literární novinky se drží na předních místech žebříčků prodejnosti. V tomto ohledu si přitom nijak nezadá s dalším velkým jménem, které v souvislosti s Rezinou

tvorbou nelze opominout: s Michelelem Houellebecqem, jenž ale naopak patří k bestsellerovým stálicím i na českém knižním trhu a tuzemská kritika si ho hýčká jako *enfant terrible* současné francouzské literatury.

Nemělo by snad ale být příliš nemístnou nadsázkou, pokud si Rezu dovolíme nazvat „Houellebecqem v sukni“. Podobně jako on dokáže i ona (*et vice versa*) s nadhledem psát o těžkých, společensky mnohdy kontroverzních otázkách. Pravda, každý z nich na to jde trochu jinak – Reza totiž svůj dramatický rukopis rozhodně nezapře ani ve svých románech a i v nich jasně dokládá, že umí napsat svěží a rázný dialog jako málokdo. Pokud tedy budete hledat něco mezi Michelelem Houellebecqem a Antonem Pavlovičem Čechovem, sáhněte po Yasmině Reze!

Mnohými Rezinými texty (zejména těmi prozaickými) se navíc prolíná židovská minulost její rodiny. A přesně takový je i *Sergej* (*Serge*), román, který se na pultech objevil v lednu 2021: příběh tří stárnoucích sourozenců o hledání rodinných kořenů, které pokus o sblížení a oživení vztahů po babiččině smrti zavede společně s dalšími rodinnými příslušníky po stopách předků do „Aušvicu“.

Čtenáři mají co do činění se svéráznou „road movie“ o rodinném výletě do Osvětimi, již charakterizují ostré dialogy přirozeně protkané pravdami o životě, lásce a rodinných i partnerských vztazích. Nechybí břitký humor a duchaplná ironie (jaké známe z Reziných her), ale ani krutá minulost a tíživé vzpomínky, deprese a traumata (jaké znají čtenáři Reziných románů a novel). Zkrátka románové vyprávění na pomezí dobré komedie a psychologického dramatu, v němž je ale i spousta prostoru pro ryzí židovský humor:

„A dědo, není ti v tom obleku vedro?“

„Je. Ale tady v Osvětimi si stěžovat nebudu.“

Rezina románového *Sergeje* si česky (zatím?) sice nepřečtete, ale už od února 2023 si na něj můžete zajít do divadla. Trochu paradoxně si ovšem budete muset udělat výlet do vídeňského Akademietheateru, kde ho (samozřejmě v němčině) uvádí v režii britské režisérky Lily Sykes, jejíž jméno nemusí být českému publiku neznámé: její adaptace a inscenace románu Virginie Woolfové *Orlando* z hannoverského divadla byla totiž k vidění na jevišti divadla Komédie v rámci Pražského divadelního festivalu německého jazyka v roce 2021.

PETR CHRISTOV  
autor je teatrolog a překladatel

MĚSTSKÁ  
DIVADLA  
PRAŽSKÁ

ABCKOMEDIEROKOKO

# PRVNÍ ŘADA

KLUB DIVÁKŮ  
MĚSTSKÝCH DIVADEL PRAŽSKÝCH

MÍSTA DŮVĚRNÝCH POTKÁNÍ  
JE POŘAD JEN PRO VÁS!  
ČEKÁJÍ VÁS OPĚT BLÍŽKÁ  
SETKÁNÍ S TVŮRCI, HUDEBNÍKY  
I S LIDMI ZE ZÁKULISÍ.

Připravuje Zuzana Maléřová.  
15. února 2024 od 18.30,  
Malá scéna ABC

Hosty tentokrát budou  
herečka Sára Affašová,  
herec Martin Donutil  
a režisérka Anna Turlo.

V novém roce připravujeme další  
novinky, věříme, že vás potěší.

Chcete poznat blíží život  
v divadlech ABC, Komédie,  
Rokoko a být součástí široké  
rodiny MDP?

Stát se členem První řady  
je snadné. Vyplňte formulář  
na kterékoliv pokladně  
Městských divadel pražských,  
nebo se zaregistrujte na  
[www.mestskadivadlaprazska.cz](http://www.mestskadivadlaprazska.cz).

VYCHUTNEJTE SI  
VRCHOLNÉ  
DÍLO NAŠEHO  
SKLEPMISTRA



PHANT

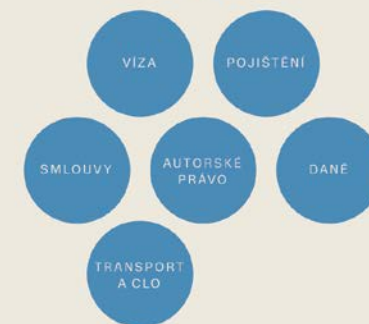
PINOTAGE  
RESERVE



[www.houseofwine.eu](http://www.houseofwine.eu)  
+420 774 401 600



Pomůžeme vám zorientovat se  
v pracovně právní problematice  
kulturního sektoru a překonat  
administrativní úskalí  
mezinárodní spolupráce.



Informační portál v češtině a angličtině  
Semináře  
Individuální konzultace

[www.czechmobility.info](http://www.czechmobility.info) | [www.idu.cz](http://www.idu.cz)



bnt attorneys  
in CEE

close. straight. forward.

» Všem našim  
partnerům jsme  
oporou za každé  
situace. «

[www.bnt.eu](http://www.bnt.eu)

Partnerem MDP jsme již od roku 2011.

1 Mimochodem: Městská divadla pražská byla první tuzemskou scénou, na jejímž repertoáru se autorčiny hry objevily. Nejprve *Obraz* (1995) a o několik let později i inscenace *Třikrát život* (2002), jež se na repertoáru divadla ABC udržela deset sezon.



**VERNISÁŽ VÝSTAVY OBRAZŮ A KRESEB  
LEA DROZDOVÉ A PORCELÁNOVÝCH OBJEKTŮ  
EMY AURI SE BUDE KONAT  
11. LEDNA 2024 OD 18.00 V DIVADLE KOMEDIE,  
V 19.00 BUDE NÁSLEDOVAT KONCERT  
ZHILEE (JULIE GOETZOVÉ).  
VÝSTAVA POTRVÁ DO 1. BŘEZNA.**

**NA HRANICI  
SKUTEČNOSTI**

EMA AURI: ORANŽOVÁ (2021)  
Porcelán s lehčivem, engoba,  
transparentní glazura



Díla obou umělkyně spojují především výrazná barevnost, hra s měkkostí i ostrostí tvarů a (ne)konkrétnost, což nabízí možnosti vzrušující subjektivní interpretace. Ema Auri v Komedii vystavuje „pichlavé objekty“ ze série *Synesthesia*, v nichž lze vidět zástupce rostlinné i živočišné říše. Lea Drozdová představuje malby a kresby, na kterých se prolíná i protíná svět skutečný a nereálný či snový. V jejím díle nalézáme něhu i děsivou expresi.

**LENKA DOMBROVSKÁ**  
programová kurátorka divadla Komédie

**EMA AURI**  
(\*1999)

Studuje v ateliéru keramiky a porcelánu na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Dvakrát spolupracovala s Uměleckoprůmyslovým muzeem Moravské galerie v Brně. Ve své tvorbě téměř výhradně pracuje s porcelánem. Klade důraz na procesualnost a specifika materiálu, zkoumá jeho vlastnosti a hranice, experimentuje a vymýšlí vlastní techniky. Inspiraci nejčastěji nachází v historické keramice. Zajímá se o její dobové vnímání a přesah do současnosti.